

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง "การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์" มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียนของผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ 2) ศึกษาบริบทที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียนของผู้ปกครองและชุมชนโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และบริบทที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. สํารวจรายชื่อโรงเรียนและชุมชนที่จะศึกษาและพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์จากโรงเรียนที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) โรงเรียนที่ผู้บริหารและครูมีทัศนคติที่ดีต่อการร่วมงานกับผู้ปกครองและชุมชน 2) โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตชานเมืองหรือในชนบทซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับโรงเรียนส่วนใหญ่ของประเทศ 3) โรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดกลางซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับโรงเรียนส่วนใหญ่ของประเทศ 4) ผู้บริหารและครูยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการให้ข้อมูลและจัดกิจกรรมตามที่ผู้วิจัยร้องขอ 5) ลักษณะที่ตั้งของโรงเรียนและชุมชนอยู่ไม่ไกลจากที่พักของผู้วิจัยมากนักเพื่อความสะดวกในการเดินทางเข้าไปเก็บข้อมูลซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่อง

การคัดเลือกในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้พื้นที่ที่จะทำการวิจัยในเบื้องต้นคือจังหวัดปทุมธานี หลังจากนั้นได้ขอข้อมูลเกี่ยวกับรายชื่อโรงเรียนที่จะเข้าไปทำการศึกษาจากท่านอาจารย์ฉวีวรรณ สุขสุนัย ซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ได้รายชื่อโรงเรียนที่มีลักษณะตามเกณฑ์ข้อแรก จำนวน 10 โรงเรียน

2. ผู้วิจัยใช้การเดินทางสัมภาษณ์ผู้บริหารด้วยตนเองจำนวน 5 โรงเรียนและติดต่อสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์จำนวน 5 โรงเรียนเพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนและดูท่าทีของผู้บริหารโรงเรียนว่ายินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยหรือไม่ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนต่าง ๆ ดังกล่าวมาพิจารณาและตัดสินใจคัดเลือกโรงเรียนในเบื้องต้น จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนคลองบ้านพร้าว อำเภอสามโคก โรงเรียนวัดเทียนถวาย อำเภอเมือง และโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ อำเภอคลองหลวง หลังจากนั้นได้นำรายชื่อและข้อมูลของทั้ง 3 โรงเรียนเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและตัดสินใจเลือกโรงเรียนที่จะลงไปทำการศึกษาศึกษาโดยพิจารณาจากการเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในเบื้องต้นดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยเลือกลงไปทำการศึกษาศึกษาโรงเรียนและชุมชนของโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความเหมาะสมกว่าอีก 2 โรงเรียน ในด้านขนาดโรงเรียนที่เป็นขนาดกลางและด้านความสะดวกในการเดินทางของผู้วิจัย หลังจากนั้นจึงเข้าพบผู้บริหารโรงเรียนอีกครั้งเพื่อแจ้งให้ผู้บริหารทราบอย่างไม่เป็นทางการ (เดือนมีนาคม 2547)

3. การทำความรู้จักและสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียนและชุมชน (เดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2547) โดยเข้าพบผู้บริหารโรงเรียนเพื่อแนะนำตัวและช่วยงานโรงเรียนในฐานะครูพิเศษ หลังจากนั้นประมาณ 2 สัปดาห์จึงเริ่มเข้าชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนและชุมชน โดยเริ่มจากข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สภาพทั่วไป และสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

5. การพัฒนาความตระหนักในความสำคัญของความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียน โดยสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองและชุมชนต่อการศึกษา หลังจากนั้นจึงพัฒนาความตระหนัก

6. การเตรียมพัฒนาทีมงาน (กันยายน) โดยเชิญผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้บริหารและครูที่มีลักษณะเหมาะสมต่อการเข้ามาเป็นทีมงานหลักเข้าร่วมประชุมซึ่งพบว่าผู้บริหารและครูไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ผู้วิจัยจึงชะลอการเสนอเรื่องการพัฒนาทีมงานเอาไว้ก่อนเพื่อรอความพร้อมของผู้บริหาร

7. การปรับแผนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากผู้บริหารและคณะครูยังไม่มีความพร้อมที่จะจัดตั้งทีมงานพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เพราะมีภาระงานเร่งด่วนที่จะต้องปฏิบัติก่อน

8. การสรุปข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรครวมทั้งแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

9. การนำเสนอข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรครวมทั้งแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ต่อผู้บริหารและชุมชน รวมทั้งขอให้ผู้บริหารและผู้รู้ในชุมชนช่วยตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะในขั้นสุดท้าย

10. การสรุปรายงานการวิจัยเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรครวมทั้งแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) ซึ่งนอกจากตัวผู้วิจัยที่เป็นเครื่องมือหลักแล้ว ผู้วิจัยยังใช้เครื่องมืออื่น ๆ อีก คือ 1) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครองนักเรียน 2) แบบสำรวจทัศนคติและความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การสังเกตและบันทึกข้อมูลจากการลงไปปฏิบัติงานประจำวันและการพูดคุยกับคณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน รวมทั้งการแจกแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการสังเคราะห์เป็นข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การจัดกลุ่มและประมวลข้อมูลเข้าด้วยกัน

2. การวิเคราะห์จากแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครองและแบบวัดทัศนคติของผู้ปกครองต่อความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมเพื่อสรุปผลในเชิงบรรยายเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรค รวมทั้งแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ของกรณีศึกษา

ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนและชุมชนกรณีศึกษาพบว่า ผู้ปกครองและชุมชนมีความเป็นหุ้นส่วนกับโรงเรียนในระดับที่น่าพอใจโดยเฉพาะความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ผู้ปกครองและสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นว่าโรงเรียนเป็นของทุกคนในชุมชนและเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องช่วยกันดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาในทุก ๆ ด้าน ความรู้สึกดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนเมื่อโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมและการขอความร่วมมือในด้านต่าง ๆ จากผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งทางผู้ปกครองและชุมชนจะเข้ามาให้การสนับสนุน ช่วยเหลืออย่างเต็มที่ทั้งในด้านแรงงาน สิ่งของ และเงินบริจาคเพื่อการศึกษา

เมื่อพิจารณารายละเอียดของความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในแต่ละด้าน ซึ่งได้ข้อสรุปดังนี้

1) ด้านการทำหน้าที่ของผู้ปกครอง ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและจัดสภาพแวดล้อมในบ้านให้ส่งเสริมต่อการพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความเอาใจใส่ด้านสุขภาพอนามัย การแต่งกาย และให้การอบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนเป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง แต่งกายสะอาด มีระเบียบ และสุขภาพจิตที่ดี (สนุกสนานร่าเริง) สำหรับกลุ่มผู้ปกครองที่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ผู้ปกครองได้แก่ ผู้ปกครองที่มีปัญหาอาชีพไม่มั่นคง ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาเฉพาะตัว เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาติดสุรา และการพนัน ซึ่งเมื่อรวมแล้วมีประมาณร้อยละ 10 ของผู้ปกครองทั้งหมด ซึ่งส่งผลต่อเด็กบางส่วน ทำให้เด็กบางส่วนสุขภาพไม่ดี การแต่งกายไม่สะอาดเรียบร้อย และบางรายมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมรวมทั้งปัญหาทางการเรียน เช่น เรียนไม่ทันเพื่อน อ่านไม่ได้ ไม่ทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น ซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 5 ของนักเรียนทั้งหมด ส่วนผลกระทบในทางลบจากการเลี้ยงดูอย่างดีของผู้ปกครองทำให้นักเรียนประมาณร้อยละ 5 มีน้ำหนักผิปกด (อ้วน) ซึ่งแสดงว่าผู้ปกครองบางส่วนมีความรู้เกี่ยวกับโภชนาการเด็กไม่ดีนัก

ด้านโรงเรียนที่จะต้องทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการทำหน้าที่ของผู้ปกครอง พบว่า ในภาพรวมโรงเรียนยังไม่เข้าไปมีบทบาทมากนัก โดยมีสาเหตุมาจากครูและผู้บริหารมีภาระงานมากเนื่องผู้บริหารเข้ารับการประเมินเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาและปัญหา

เกี่ยวกับสุขภาพของผู้บริหารเอง นอกจากนี้ครูบางส่วนก็กำลังอยู่ในระหว่างการปรับตัวเข้าหาผู้ปกครองและชุมชนเพราะผู้บริหารคนก่อนเน้นการบริหารทางด้านวิชาการเป็นหลักทำให้โรงเรียนไม่ต้องเข้าไปรบกวนผู้ปกครองหรือชุมชนมากนัก เมื่อพิจารณาการทำหน้าที่ของครูเป็นรายบุคคลในการส่งเสริมการทำหน้าที่ของผู้ปกครองก็พบว่า ครูประจำชั้นทุกชั้นได้ทำหน้าที่ส่งเสริมหรือให้ความรู้แก่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานอยู่ในระดับหนึ่งแล้ว ลักษณะการส่งเสริมที่ครูปฏิบัติจะเป็นการให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อผู้ปกครองบางรายเข้ามาพบปะพูดคุยกับครูเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือปัญหาของเด็กแล้วทั้งสองฝ่ายช่วยกันหาทางออกซึ่งเป็นการส่งเสริมหรือให้ความช่วยเหลือแบบตั้งรับของทางโรงเรียนแต่ถ้าพิจารณาในภาพรวมแล้วครูทุกคนมีการปฏิบัติในด้านนี้ไม่มากนัก การสังเกตพบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมานานและรู้จักสนิทสนมกับผู้ปกครองมากกว่าก็จะได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองในการเข้าพบปะหรือขอคำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูมากกว่าด้วย

2) ด้านการติดต่อสื่อสาร ศึกษาเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนรวมถึงพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กร่วมกันซึ่งพบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองมีการติดต่อสื่อสารกับทางโรงเรียนไม่มากนัก การติดต่อสื่อสารที่เริ่มต้นโดยผู้ปกครองจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ปกครองต้องการความช่วยเหลือจากทางโรงเรียน เช่น การแก้ไขพฤติกรรมเด็ก การย้ายเด็กเข้ามาเรียน การสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้นส่วนใหญ่ทางโรงเรียนจะเป็นฝ่ายเริ่มต้นสื่อสารกับทางฝ่ายผู้ปกครองก่อนโดยมีการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการกับผู้ปกครองทั้งหมดปีละ 4 ครั้ง วิธีการติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่โรงเรียนจะทำเป็นหนังสือราชการ ส่วนการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองบางรายจะใช้การโทรศัพท์ จดหมาย หรือการให้นักเรียนไปบอกผู้ปกครอง เมื่อมีเหตุการณ์ที่ครูต้องการปรึกษาหารือหรือแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งในภาพรวมนับว่ายังไม่มี ความสม่ำเสมอมากนักโดยเฉพาะเด็กปกติทั่วไป สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรือปัญหาทางการเรียนที่ผู้ปกครองเป็นฝ่ายเข้ามาพบครูก่อนพบว่าจะมีการติดต่อสื่อสารที่สม่ำเสมอว่ากรณีอื่น ๆ บางครั้งก็พบว่าครูประจำชั้นหรือผู้บริหารเข้าไปพบผู้ปกครองด้วยตนเอง

ส่วนในด้านการติดต่อสื่อสารกับชุมชน พบว่า โรงเรียนมีการติดต่อสื่อสารกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดปีโดยเฉพาะกรรมการสถานศึกษาซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนที่ได้รับการคัดเลือกมาจากกลุ่มผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน สำหรับการติดต่อสื่อสารในกรณีที่ต้องการร่วมปรึกษาหารือกิจกรรมต่าง ๆ ผู้บริหารโรงเรียนจะทำการทำหนังสือราชการเชิญมาประชุมที่โรงเรียน แต่ถ้าต้องการติดต่อเป็นรายบุคคลผู้บริหารจะทำการติดต่อทางโทรศัพท์ บางครั้งจะเดินทางไปพบผู้นำชุมชนด้วยตนเองที่บ้าน ส่วนผู้นำชุมชน ส่วนใหญ่จะติดต่อโดยการเข้ามาพบกับผู้บริหารและครูที่โรงเรียน บางรายอาจใช้การติดต่อทางโทรศัพท์แต่ก็ไม่มาก

นัก ภาพโดยรวมของการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยเฉพาะกับผู้นำชุมชนถือว่ามี ความใกล้ชิดกันดีทั้งในส่วนของคุณระกรรมการสถานศึกษาและผู้นำหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน

สภาพการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนในภาพรวม จึงถือว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างมากและสม่ำเสมอถึงแม้ว่าตามทฤษฎีแล้วอาจมีความคาดหวังให้ มีการติดต่อสื่อสารในระดับที่มากกว่า เช่น การทำจดหมายข่าว การไปพบปะเยี่ยมบ้านนักเรียนและ ผู้ปกครองที่บ้าน แต่ในทางปฏิบัติอาจทำได้ยากเพราะครูและผู้บริหารต่างก็มีการะงานมาก การ ออกไปเยี่ยมบ้านนักเรียนจะมีบ้างในกรณีที่เป็นจริง ๆ เท่านั้น แต่การแลกเปลี่ยนข้อมูลและ รับทราบความเป็นไปของแต่ละฝ่ายก็นับว่ายังเป็นไปได้ด้วยดี ทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชนต่างก็ ทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของกันและกันอยู่ตลอดเวลาโดยพิจารณาได้จากการที่ชุมชน รับทราบว่าโรงเรียนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ส่วนโรงเรียนก็มีการติดตามความเคลื่อนไหว และเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นได้อย่างทันห้วงที่ตลอดปี

3) ด้านการทำงานอาสาสมัคร ศึกษาเกี่ยวกับการอุทิศเวลาและแรงงานเพื่อช่วยเหลือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน เช่น การช่วยสอน การตรวจการบ้าน การดูแลติดตามพฤติกรรมเด็ก การทำ หน้าที่ช่วยติดต่อประสานงานกับครู ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนซึ่งพบว่า การเข้ามาทำงาน อาสาสมัครของผู้ปกครองส่วนใหญ่จะเป็นงานทางด้านกิจกรรม ไม่ใช่งานทางด้านวิชาการ เช่น การช่วยควบคุมนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ควบคุมนักเรียนไปแข่งขันกีฬา ช่วยแต่งตัวนักเรียน เมื่อมีการจัดกิจกรรมเป็นต้น กิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามาเป็นอาสาสมัครด้วยตนเองโดยไม่ต้องรอ การชักชวนจากทางโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองมีความชอบหรือความสนใจ เป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว เช่น กีฬา การแสดง ซึ่งการแสดงออกของครูมีผลอย่างยิ่งต่อความรู้สึกและ ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่เข้าทำงานอาสาสมัคร โดยผู้ปกครองที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครอยาก ให้ครูมีความเป็นกันเองและให้เกียรติผู้ปกครอง สำหรับสมาชิกผู้ปกครองที่เข้ามาช่วยงานด้าน อาสาสมัครเป็นประจำส่วนใหญ่เกิดจากความสนิทสนมกับครูบางท่านเป็นการส่วนตัว และครู ได้ชักชวนเข้ามา บางรายเข้ามาด้วยตนเองเพราะมีเวลาว่างและต้องการเข้ามาติดตามดูแลบุตรหลาน ของตน

สภาพการทำงานอาสาสมัครของผู้ปกครองในภาพรวมนับว่ายังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากสภาพของผู้ปกครองทั้งหมดที่พบว่า ยังมีผู้ปกครองอีกเป็นจำนวนมาก ที่มีความพร้อมทางด้านเวลาและคิดว่าตนเองมีความสามารถที่น่าจะเป็นประโยชน์กับเด็กได้แต่ก็ ไม่กล้าเข้ามาเสนอตัวเพราะไม่ทราบว่าทางโรงเรียนจะต้องการหรือไม่ ในส่วนของโรงเรียนเอง ก็ต้องถือว่ายังมีการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครไม่มากนักเช่นกัน เนื่องจากโรงเรียนยังไม่มีกำหนดตัวครูที่รับผิดชอบโดยตรงในด้านนี้ ทั้งในเรื่องการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเวลาและความรู้ความสามารถของผู้ปกครอง/ชุมชน และ

การประสานงานเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาทำงานอาสาสมัครในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ก็ยังมีครูบางส่วนที่กลัวว่าการดึงผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามากเกินไปอาจจะทำให้เกิดความยุ่งยากมากกว่าประโยชน์ที่เด็กจะได้รับ เช่น ทำให้ครูต้องเสียเวลาเข้ามาดูแลอำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำอาสาสมัคร การจัดกิจกรรมจะกระทบการเรียนการสอนปกติ เป็นต้น

ด้านการเข้ามาทำงานอาสาสมัครของชุมชน พบว่า ชุมชนยังไม่มีเครือข่ายอาสาสมัครทางการศึกษาเช่นกัน การสังเกตพบว่ากลุ่มอาสาสมัครของผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่จะมาจากกลุ่มเดียวกันคือเป็นทั้งผู้ปกครองและผู้นำชุมชน การทำงานอาสาสมัครที่เริ่มโดยชุมชนยังไม่ค่อยมี การเข้ามาเป็นอาสาสมัครของชุมชนเกิดจากการร้องขอจากโรงเรียนโดยผ่านหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน แล้วหัวหน้าหน่วยงานมอบหมายให้เจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งเข้ามาทำหน้าที่อาสาสมัคร

4) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน ศึกษาเกี่ยวกับ การช่วยเหลือดูแลและให้คำแนะนำทางการเรียน การช่วยส่งเสริมการอ่านและช่วยเหลือดูแลเกี่ยวกับการทำการบ้านของผู้เรียน พบว่า กิจกรรมหลักของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านได้แก่ การสอนอ่าน การดูแลให้เด็กทำการบ้าน การสอนการบ้านและการให้คำปรึกษาทางการเรียนซึ่งถือว่าครอบคลุมกิจกรรมด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านโดยผู้ปกครองนักเรียนในระดับอนุบาลและประถมศึกษาตอนต้นจะมีกิจกรรมการสอนอ่าน การสอนการบ้านและการให้คำปรึกษาทางการเรียนมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ส่วนกิจกรรมการดูแลให้เด็กทำการบ้าน ผู้ปกครองแต่ละชั้นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสาเหตุที่ผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายมีกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านน้อยลงเพราะรู้สึกว่าคุณเองมีความรู้ไม่เพียงพอที่จะให้คำแนะนำเด็กได้ และในขณะเดียวกันนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลายก็ไม่ค่อยอยากให้ผู้ปกครองเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการทำการบ้านของตนมากนัก อยากให้ผู้ปกครองช่วยเอื้อในเรื่องของเวลาและการให้กำลังใจเท่านั้น

ด้านการปฏิบัติของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน พบว่า โรงเรียนยังมีการปฏิบัติไม่มากนัก โดยเฉพาะกิจกรรมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการวิธีดูแลและสนับสนุนทางการเรียนแก่ผู้เรียนซึ่งโรงเรียนยังไม่มีมีการแต่งตั้งครูคนใดคนหนึ่งให้เข้ามาดูแลในด้านนี้ โดยเฉพาะ การปฏิบัติในระดับโรงเรียนจะมีผู้บริหารทำหน้าที่หลักในการให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองในบางโอกาส เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมในวันสำคัญ เป็นต้น ส่วนครูแต่ละคนก็จะมี การปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป เช่น ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองที่เข้ามาพบปะกับครูที่โรงเรียน หรือ ระบุไปโน้มน้าวมะสมงาน/สมุดการบ้านของเด็กซึ่งในภาพรวมนับว่ายังมีไม่มากนัก ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสนิทสนมกับผู้ปกครองแต่ละคน และกรณีที่ปฏิบัติโดยมากจะพบเฉพาะรายของเด็กที่มีปัญหาและผู้ปกครองเข้ามาขอคำแนะนำจากครูเท่านั้น นอกจากนี้

ทางโรงเรียนก็ยังไม่มีการจัดเตรียมแหล่งข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ไว้สำหรับให้ ผู้ปกครองได้ศึกษาอีกด้วย โดยมีสาเหตุมาจากครุมีภาระงานมาก คุอบางส่วนยังมองไม่เห็นความสำคัญหรือประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน และโรงเรียนยังไม่มีการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบด้านการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้ปกครองโดยตรง

ส่วนด้านผู้ปกครองและชุมชน พบว่า ยังไม่มีการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อให้ข้อมูลหรือจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านให้แก่ผู้ปกครองด้วยกันเองแต่อย่างใด ผู้นำและหน่วยงานในชุมชนยังไม่มีแกนนำที่จะดำเนินการหรือประสานงานกับทางโรงเรียนในด้านการให้ข้อมูลหรือส่งเสริมให้ผู้ปกครองเกิดความรู้ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน

5) ด้านการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ศึกษาเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบายและกิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกับทางโรงเรียนของผู้ปกครองและชุมชนซึ่งพบว่า กิจกรรมการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ยังอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่คิดว่าหน้าที่การกำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการศึกษาเป็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนเพราะครูและผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาดีกว่าผู้ปกครองจึงน่าจะทำได้ดีกว่าผู้ปกครองด้วย ความรู้สึกดังกล่าวส่วนหนึ่งเกิดจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้การยอมรับโรงเรียนในภาพรวมอยู่แล้ว ผู้ปกครองบางส่วนก็รู้สึกเกรงใจและมองว่าจะเป็นการแทรกแซงการทำงานของครูมากเกินไป ถ้าหากโรงเรียนจะให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการวางแผนและกำหนดนโยบายหรือแนวทางการจัดการศึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่มองว่าโรงเรียนควรเริ่มต้นจากคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นกลุ่มแรกเนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาถือว่าเป็นตัวแทนของผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี

ด้านการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจของชุมชน พบว่า สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีมุมมองเช่นเดียวกับผู้ปกครองโดยมองว่าคณะกรรมการสถานศึกษาถือเป็นตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากสมาชิกในชุมชน การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจจึงควรจะเริ่มจากคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นกลุ่มแรก

ด้านการปฏิบัติของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจกับทางโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผน และตัดสินใจในระดับมากโดยเฉพาะการสื่อสารผ่านทางคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน แต่ทว่าโรงเรียนยังมีกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการแสดงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจไม่มากนักโดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการ

ไม่สามารถแสดงบทบาทได้มากนักเพราะขาดความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตน และสภาพดังกล่าวก็ส่งผลย้อนมาถึงความรู้สึกของครูและผู้บริหารที่มองว่าผู้ปกครองและผู้นำชุมชนไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษา นอกจากนี้ก็ยังพบว่าโรงเรียนยังไม่มีครูที่เข้ามารับผิดชอบด้านการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและชุมชนโดยตรง ตัวผู้บริหารเองมีหน้าที่ในการดึงผู้ปกครองเข้ามาร่วมประชุมหรือร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการแสดงบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองและชุมชนอย่างครอบคลุมทุกด้าน

6) ด้านการร่วมงานกับชุมชน ศึกษาเกี่ยวกับเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในชุมชนเพื่อช่วยจัดหาแหล่งทรัพยากรและบริการต่าง ๆ ในชุมชนที่จะช่วยส่งเสริมต่อกิจกรรมการพัฒนา ผู้เรียนพบว่า ผู้ปกครองและชุมชนมีลักษณะการรวมตัวกันเพื่อสร้างเครือข่ายของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดหาแหล่งทรัพยากรหรือบริการเพื่อสนับสนุนการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ โดยผู้ปกครองและชุมชนยังไม่มีกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นแกนนำเพื่อประสานงานและสร้างเครือข่ายในการจัดหาแหล่งทรัพยากรและบริการต่าง ๆ ในชุมชน ลักษณะการแสดงบทบาทในฐานะแกนนำส่วนใหญ่จะเป็นการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปในกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ตามความพร้อมและความเหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา บุคคลที่เคยเป็นหลักหรือเป็นแกนนำในบางช่วงอาจเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ตามหรือผู้สนับสนุนในบางโอกาสตามที่กลุ่มเห็นว่าเหมาะสมแต่ในภาพรวมเมื่อโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่จะต้องระดมทุนหรือทรัพยากรสมาชิกส่วนใหญ่ก็จะเข้ามาช่วยกันดูแลในลักษณะเฉพาะกิจโดยมีทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา นำชุมชนและผู้ปกครองเข้าช่วยกันคนละไม้คนละมือจนงานประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

ส่วนในด้านการปฏิบัติของโรงเรียนพบว่า ในระยะแรกโรงเรียนยังไม่มีส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและผู้นำชุมชนเพื่อการจัดหาทรัพยากรและบริการต่าง ๆ ในการสนับสนุนการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารมีภาระงานมากและไม่มีครูที่จะเข้ามารับผิดชอบในด้านนี้โดยตรง การจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาส่วนใหญ่จะเกิดจากการเสนอหรือร้องขอของผู้บริหารส่วนผู้ปกครองและชุมชนจะให้การตอบสนองตามที่โรงเรียนต้องการซึ่งถือว่ายังไม่เป็นทางการเพราะคนที่เข้ามาเป็นแกนนำในแต่ละกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับว่าโรงเรียนขอความร่วมมือในเรื่องใด นอกจากนี้ชุมชนก็ยังไม่มีการมีทีมงานที่จะทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรแหล่งเรียนรู้หรือบริการต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อสนับสนุนการศึกษาแต่อย่างใด

สำหรับภาพรวมในระยะหลัง(ตั้งแต่ปี 2548) พบว่าโรงเรียนโรงเรียนเริ่มมีการวางระบบเครือข่ายของผู้ปกครองและชุมชนชุมชนเพื่อการจัดหาทรัพยากรและบริการต่าง ๆ ในการสนับสนุนการศึกษาชัดเจนมากขึ้นเนื่องจากปัจจัยหลัก ๆ 3 ประการได้แก่ 1) ผู้บริหารได้รับการประเมินเข้าสู่ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาจึงไม่ต้องกังวลเรื่องการประเมิน ครูผู้สอนมีเวลาสำหรับการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและชุมชนมากขึ้น 2) ผู้บริหารมีสุขภาพที่ดีขึ้น

อย่างเห็นได้ชัด ทำให้สามารถเดินทางเข้าชุมชนหรือปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ และ 3) ผู้บริหารมีวาระการดำรงตำแหน่งเข้าสู่ปีที่ 3 จึงรู้จักสนิทสนมกับผู้ปกครองและผู้นำชุมชนมากขึ้น ทำให้มองเห็นคุณสมบัติของแต่ละบุคคลและสามารถกำหนดตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่แกนนำเครือข่ายได้ชัดเจนขึ้นด้วย

2. การศึกษาเกี่ยวกับบริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2.1 สำหรับบริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) บริบทด้านผู้บริหารประกอบด้วย ผู้บริหารมีลักษณะความเป็นผู้นำและความสามารถในการบริหารงานในโรงเรียนดีเยี่ยมจนเป็นที่ยอมรับของครูทุกคน ผู้บริหารบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรงไปตรงมาโดยชุมชนสามารถเข้ามาตรวจสอบได้ตลอดเวลา ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และการแสดงออกที่ดีต่อผู้ปกครองและชุมชนโดยให้การช่วยเหลือสนับสนุนผู้ปกครองและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารมีทักษะและความสามารถในการเข้าหาผู้ปกครองและผู้นำชุมชน บริบทเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารได้รับการยอมรับและชื่นชมจากผู้ปกครองและชุมชนในภาพรวม เมื่อผู้บริหารเข้าไปขอความร่วมมือในด้านต่าง ๆ จากผู้ปกครองและชุมชนจึงมักได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดมา 2) บริบทด้านโรงเรียนประกอบด้วย ผลงานทางวิชาการของผู้บริหารคนก่อนต่อเนื่องมาถึงคนปัจจุบันทำให้ได้รับการยอมรับและชื่นชมจากผู้ปกครองและชุมชนมาโดยตลอด นักการภารโรงและคณะครูตั้งใจ ทุ่มเทให้กับการทำงานจนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของผู้ปกครองและคนในชุมชน โรงเรียนมีครูหลายท่านที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนจนเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับกลุ่มโรงเรียนและระดับจังหวัด คณะครูมีความสามัคคีและทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี ครูทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต รวมทั้งครูทุกคนมีการแสดงออกที่ดีต่อผู้ปกครองและชุมชน ครูมีน้ำใจและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ปกครองและชุมชนมาโดยตลอด บริบทเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนให้การยอมรับโรงเรียนโดยมองว่าการเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนถือเป็นความภาคภูมิใจ เพราะเป็นการทำประโยชน์ต่อบุตรหลานและต่อชุมชนของพวกเขาอย่างแท้จริง 3) บริบทด้านผู้ปกครองประกอบด้วย ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพจึงมีเวลาดูแลเอาใจใส่บุตรหลานมากขึ้น ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ (อายุระหว่าง 30-40 ปี) ซึ่งถือว่าอยู่ในวัยที่มีความมั่นคงหลายด้านและมีความพร้อมสำหรับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรหลานและพร้อมจะให้การสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานอย่างเต็มความสามารถ ผู้ปกครองหลายคนเป็นนักการเมืองในท้องถิ่น

จึงสามารถผลักดันงบประมาณเข้ามาสนับสนุนโรงเรียนได้มากขึ้น และผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้การยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน บริบทเหล่านี้ทำให้การจัดหาทรัพยากรและระดมทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาสามารถทำได้อย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองเป็นสมาชิกหรือทำงานอยู่ 4) บริบทด้านชุมชนประกอบด้วย ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคประชาชนจึงมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ผู้คนในชุมชนรู้จักสนิทสนมกันและมีความใกล้ชิดกับผู้นำชุมชนทำให้สามารถดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ชุมชนตั้งอยู่ใกล้แหล่งความเจริญและมีความสะดวกในการเดินทางไปทำงานหรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ชุมชนมีสถานศึกษาและแหล่งศึกษาเรียนรู้เป็นจำนวนมาก ชุมชนให้การยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน และชุมชนมีหน่วยงานรวมถึงบุคคลที่จะให้การสนับสนุนโรงเรียนเป็นจำนวนมาก บริบทเหล่านี้ช่วยเอื้อให้โรงเรียนเกิดความมั่นใจที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าถึงระดับเป็นโรงเรียนชั้นนำในอนาคต เนื่องจากมองว่าโรงเรียนและชุมชนของตนไม่เสียเปรียบโรงเรียนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาแต่อย่างใด

2.2 บริบทที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งส่งผลให้การดำเนินการยังไม่บรรลุผลครบถ้วนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่ 1) บริบทด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย การมีภาระงานเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการทำให้ผู้บริหารไม่มีเวลาสำหรับกิจกรรมการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่ ภาระกิจเร่งด่วนดังกล่าวได้แก่การเตรียมตัวรับการประเมินเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาซึ่งมีความท้าทายต่อความสำเร็จของโรงเรียนและตัวผู้บริหารเองมากกว่า กิจกรรมการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ประการต่อมาได้แก่ ปัญหาทางด้านสุขภาพและความเจ็บป่วยของผู้บริหารทำให้ขาดความคล่องตัวในการดูแลจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่จะต้องเข้าหาผู้ปกครองและชุมชนในเชิงรุกนอกเหนือจากการขอความร่วมมือเป็นครั้งคราวและแสดงออกที่ดีต่อกัน และประการสุดท้ายคือ ผู้บริหารยังมองภาพระยะเลียดเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนไม่ครอบคลุมทุกด้าน โรงเรียนยังมีศักยภาพที่จะพัฒนากิจกรรมด้านความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนบางด้านให้เป็นรูปธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้ เช่น กิจกรรมด้านการติดต่อสื่อสาร กิจกรรมด้านอาสาสมัคร และกิจกรรมด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน เป็นต้น 2) บริบทด้านโรงเรียนและระบบการศึกษาประกอบด้วย ครูมีภาระงานมากอันเนื่องจากจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นแบบทวีคูณประกบกับมีภารกิจอื่น ๆ เข้ามาให้บริการขอเป็นอันมากทำให้ครูเกิดความอ่อนล้าและบางส่วนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการดึงผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนา

ผู้เรียน เพียงแต่มีการแสดงออกที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชนเท่านั้น ครูบางส่วนก็ยังมองว่าการดึงผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มภาระจากการทำงานปกติของครู ภาพรวมของเด็กที่ย้ายมาเรียนกลางคืนมีปัญหาเรียนอ่อนซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของเด็กทั้งหมด การเพิ่มขึ้นของเด็กทำให้พื้นที่บริการของโรงเรียนขยายมากขึ้นส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถติดตามหรือดูแลได้อย่างทั่วถึง และครูบางส่วนเกิดความท้อแท้จากภาวะการสนับสนุนที่ล่าช้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในด้านอัตราครูและวัสดุอุปกรณ์ในขณะที่จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนบริบทเกี่ยวกับระบบการศึกษาเป็นเรื่องของแนวคิดและระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่ผู้บริหารและครูถูกสังคมทั่วไปมองว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาในขณะที่ผู้ปกครองและชุมชนซึ่งเคยมีบทบาทสำคัญในอดีตได้ถูกลดบทบาททางการศึกษาลงไปมาก 3) บริบทด้านผู้ปกครองนักเรียน ประกอบด้วย ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ผู้ปกครองบางส่วนคิดว่าการจัดการศึกษาเป็นงานของครู ถ้าหากเข้ามาแทรกแซงมากจะไม่เหมาะสม ผู้ปกครองบางส่วนมีความรู้ความสามารถและอยากเข้ามาช่วยงานด้านการพัฒนาผู้เรียนแต่ไม่มีโอกาสและช่องทางที่จะเข้ามาได้เพราะไม่มีใครชักชวนให้เข้ามา ปัญหาด้านเวลาของผู้ปกครองเองโดยเฉพาะผู้ปกครองที่จะต้องทำงานประจำในโรงงานอุตสาหกรรมหรือบริษัทห้างร้านต่าง ๆ และที่สำคัญคือความรู้สึกของผู้ปกครองเองที่มองว่าตนเองมีศักยภาพไม่เพียงพอและไม่มีคุณสมบัติที่จะเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับครูในฐานะหุ้นส่วนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4) บริบทด้านชุมชน ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาตามแนวการจัดการศึกษาลสมัยใหม่ (พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542) ผู้นำชุมชนบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาเยาวชนทำให้การตอบสนองความต้องการทางด้านการศึกษาทำได้ไม่เต็มที่มากนัก ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษา สังคมและวัฒนธรรมไม่ชัดเจนเนื่องจากยังไม่มีมีการกำหนดตัวบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อภารกิจด้านใดด้านหนึ่งโดยตรงแยกเหนือจากคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งมีอยู่แล้ว และภาวะทางเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนที่มีการเติบโตลดลงตามภาวะเศรษฐกิจของประเทศทำให้ฐานะความเป็นอยู่โดยรวมไม่ดีเหมือนที่ผ่านมา

3. ความสำเร็จและแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

3.1 ความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ความสำเร็จที่พิจารณาจากขั้นตอนการพัฒนาความ

เป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ก่อนการลงพื้นที่และความสำเร็จที่มองจากภาพกิจกรรมและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน

สำหรับความสำเร็จเมื่อพิจารณาจากขั้นตอนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่าการดำเนินการส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แต่แรกอันเนื่องจากอุปสรรคหลายด้าน ทั้งจากสภาพธรรมชาติของผู้ประกอบการและชุมชนเองที่ยังไม่พร้อมเข้ามารับผิดชอบต่องานด้านการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มตัวเนื่องจากผู้ประกอบการและผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ยังมีภารกิจอื่น ๆ ทำให้กังวลว่าจะทำงานที่รับผิดชอบต่อได้ไม่เต็มที่ การเข้ามาร่วมงานกับโรงเรียนจึงขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสะดวกในแต่ละช่วงเวลาเท่านั้น ซึ่งผู้ประกอบการและผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จะรู้สึกดีกว่าการเข้ามารับผิดชอบต่อโดยตรง ประการต่อมาเหตุผลเกี่ยวกับความจำเป็นเร่งด่วนของทางโรงเรียน โรงเรียนมีภารกิจที่เร่งด่วนกว่าการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ต้องปฏิบัติทำให้ความมุ่งมั่นของผู้บริหารและครูในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนลดลงเนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลาที่มีอยู่ และประการสุดท้ายคือข้อจำกัดในด้านความรู้ของผู้ประกอบการและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวมและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถเข้ามาแสดงบทบาทของพวกตนได้อย่างเต็มที่ เหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้ขั้นตอนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ข้างต้นไม่สามารถดำเนินการอย่างครบถ้วนได้

ส่วนความสำเร็จเมื่อพิจารณาในภาพรวมจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน พบว่า การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในครั้งนี้ ถือว่าประสบความสำเร็จด้วยดีโดยมีปรากฏการณ์บางอย่างช่วยยืนยันว่าความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าที่เคยเป็นอยู่ ได้แก่ การที่ผู้ประกอบการและผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนมากขึ้นจากที่เคยจัดอยู่เดิมอีก 3 กิจกรรม บรรยากาศภายในโรงเรียนมีความคึกคักมากขึ้น โดยในแต่ละวันมีจำนวนผู้ประกอบการที่เข้ามาติดตามดูบุตรหลานหรือเข้ามาเยี่ยมชมโรงเรียนมากขึ้น รวมทั้งทัศนคติของผู้ปกครองต่อโรงเรียนและต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในช่วงปลายปีก็มีการเปลี่ยนที่เพิ่มขึ้นจากช่วงต้นปีอีกด้วย

ส่วนปรากฏการณ์ระดับชั้นเรียนหรือเฉพาะกลุ่มของผู้ประกอบการที่พบว่าเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้แก่ การที่ผู้ประกอบการนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน (ชั้น บ. 2) ให้ความสนใจการเรียนและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการอ่านของผู้เรียนมากขึ้น ผู้ประกอบการที่เข้ามารับส่งนักเรียนเข้ามาใช้เวลา

ในโรงเรียนมากขึ้นโดยการเข้าไปนั่งอ่านหนังสือในห้องสมุดและการเข้ามาเดินดูความเรียบร้อยของบริเวณโรงเรียน

3.2 แนวทางการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียน

ขั้นที่ 1 การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรเริ่มต้นจากโรงเรียนที่ผู้บริหารมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ปกครองและชุมชน และมีความเชื่อว่าการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน จะช่วยทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนกว่าปล่อยให้โรงเรียนทำโดยลำพัง ความรู้สึกเหล่านี้ควรเริ่มจากตัวผู้บริหารเป็นบุคคลแรกเพราะผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในระดับโรงเรียน ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติ การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี การสนับสนุน และให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติทุกฝ่าย ถ้าผู้บริหารโรงเรียนใดมีทัศนคติทางลบต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน ผู้เกี่ยวข้องควรจะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้บริหารเป็นลำดับแรก และถ้าหากเปลี่ยนแปลงไม่ได้ก็ไม่ควรส่งเสริมให้ปฏิบัติ สำหรับโรงเรียนที่ผู้บริหารเห็นคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนถือว่าเป็นข้อได้เปรียบ

ขั้นที่ 2 เมื่อผู้บริหารมีทัศนคติทางบวกต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน แล้วขั้นต่อไปคือการให้ความรู้ผู้บริหารเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างครอบคลุมทุกด้านเพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติในระดับโรงเรียน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาทัศนคติของครูและบุคลากรต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อให้ครูและบุคลากรเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะเกิดจากการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน สำหรับโรงเรียนที่ครูส่วนใหญ่เห็นคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนอยู่แล้วถือว่าเป็นข้อได้เปรียบเพราะครูและบุคลากรจะมีแรงจูงใจในการเข้าไปหาผู้ปกครองและชุมชนมากกว่าโรงเรียนที่ครูไม่ให้ความสำคัญกับผู้ปกครองและชุมชน

ขั้นที่ 4 การให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ครูและบุคลากรมองเห็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องและครอบคลุมกิจกรรมทุกด้าน รวมทั้งเข้าใจถึงวิธีการแสดงออกต่อนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ทั้งนี้พึงตระหนักอยู่เสมอว่ากิจกรรมการให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรจะต้องทำควบคู่ไปกับความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 5 การชักชวนผู้ปกครองหรือบุคคลในชุมชนที่มีความพร้อมมากที่สุดให้เข้ามาก่อน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองหรือผู้นำชุมชนที่ให้ความสนใจการศึกษาหรือผู้ปกครองที่มีความพร้อม เป็นต้น โดยเริ่มจากการให้ความรู้ และแนวทางการแสดงบทบาท การ

กระตุ้น/ส่งเสริมให้มีการแสดงบทบาท รวมทั้งการให้กำลังใจเมื่อผู้ปกครองและผู้นำชุมชนเข้ามาทำงานร่วมกับคณะครู สำหรับชุมชนที่ผู้ปกครองและบุคคลเป็นจำนวนมากให้ความสนใจ การศึกษาถือว่าเป็นข้อได้เปรียบเพราะโรงเรียนสามารถเลือกตัวบุคคลคนที่เข้ามาเป็นแกนนำในด้านต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

ขั้นที่ 6 การขยายเครือข่ายความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมผู้ปกครองและชุมชนทั้งหมดโดยใช้ผู้ปกครองและชุมชนเป็นพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการไปได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนพบว่า โรงเรียนและชุมชนมีการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนไม่มากนักโดยมีสาเหตุมาจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชนที่มีการรับรู้เกี่ยวกับประโยชน์ที่จะเกิดจากความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะผู้บริหารและครูที่จะต้องเป็นฝ่ายเชิญชวนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่เข้มแข็งกลับเป็นฝ่ายที่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังมากนักเพราะยังมีข้อจำกัดด้านการรับรู้เกี่ยวกับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นและข้อจำกัดด้านความรู้และประสบการณ์ของครูต่อการส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่ง Rutherford และ Billig (1995) ชี้ว่า การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการทำให้ครอบครัว ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนถือว่าเป็นบทบาทใหม่สำหรับครอบครัวและชุมชนในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา และจากการพูดคุยกับผู้บริหารและครูผู้สอนเกือบทุกคนพบว่าผู้บริหารและครูทุกคนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ปกครองและชุมชนซึ่งอาจจะนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Street, 1998) แต่ส่วนใหญ่ครูจะมีการรับรู้เกี่ยวกับประโยชน์ที่จะเกิดจากการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในลักษณะของประโยชน์เฉพาะหน้าเท่านั้น คือ การมีความสัมพันธ์และการแสดงออกที่ดีต่อผู้ปกครองและชุมชน ช่วยทำให้ผู้ปกครองและชุมชนมองโรงเรียนในแง่ดี ผู้ปกครองและชุมชนพูดถึงโรงเรียนในทางที่ดี เต็มใจให้ความร่วมมือจัดกิจกรรมและให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณตามที่ต้องการ เป็นต้น

ส่วนประโยชน์ในระยะยาวของความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน การศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ยังมองเห็นไม่ชัดเจนนักโดยเฉพาะประโยชน์ในระยะยาวที่จะเกิดกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการศึกษาของสังคมในวงกว้าง และความรู้ทำให้ครูมีความคาดหวังต่อผู้ปกครองและชุมชนในวงจำกัด และส่งผลให้การปฏิบัติของครูจำกัดอยู่ในระดับการชักชวนผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาช่วยกิจกรรม บริจาคเงิน หรืออย่างมากก็เพียงระดับการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเพื่อแก้ปัญหาสำหรับเด็กเฉพาะรายเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ นิภาพรณ หงษ์ชูเกียรติ (2544) ที่พบว่า กิจกรรมที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมได้แก่ การช่วยเหลือด้านแรงงาน การบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่จะมองไม่เห็นประโยชน์ระยะยาวที่จะเกิดจากความ เป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน แต่การศึกษาในครั้งนี้ก็ช่วยชี้ให้เห็นว่า การยอมรับและมีความรู้สึกที่ดีต่อกันได้ส่งผลในทางบวกต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนบางชวดอนุสรณ์ในภาพรวมได้เป็นอย่างมาก ความไม่รู้เกี่ยวกับประโยชน์ระยะยาวและแนวทางการแสดงบทบาทอย่างครบถ้วนจึงอาจเป็นอุปสรรคได้ในระดับหนึ่ง เท่านั้น ซึ่งก็สอดคล้องกับ Street (1998) ที่พบว่า วิสัยทัศน์ ความตระหนักและการส่งเสริมของผู้บริหารต่อการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและชุมชนช่วยให้บริบทของโรงเรียนสามารถเอื้อต่อการเกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และยังช่วยลดการต่อต้านจากผู้ปกครองและชุมชนบางส่วนได้อีกด้วย

การศึกษาลักษณะความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในด้านแรกคือด้านการทำหน้าที่ผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ให้การดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของตนเป็นอย่างดี โดยมารดาจะทำหน้าที่หลักในการดูแลเกี่ยวกับชีวิตประจำวันและการศึกษาของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Tichenor (1998) ที่พบว่า แม่จะทำหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับชีวิตประจำวันและติดตามดูแลความเป็นไปของเด็กในขณะที่อยู่ในโรงเรียนมากกว่าพ่อ ส่วน Deslandes และคณะ (1997) ก็พบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่มีการรับรู้ที่แม่จะให้ความสนใจและแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของพวกเขาตนมากกว่าพ่อ ซึ่งการเอาใจใส่ของผู้ปกครองโดยเฉพาะมารดาส่งผลให้เด็กเกือบทั้งหมดมีความพร้อมในการเรียน พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้แก่ เด็กมีการแต่งกายที่สะอาดเรียบร้อยและมีความสุขที่ได้มาโรงเรียน และครูก็สามารถจัดการเรียนการสอนได้ง่ายขึ้นเพราะไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับการแก้ปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Parker และคณะ (1999) ที่พบว่า การสนับสนุนและตอบสนองต่อความสนใจของเด็กอย่างสม่ำเสมอช่วยเอื้อให้เด็กเกิดความพร้อมและความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ส่วน Wang และคณะ (1999) ศึกษาพบว่าทักษะ/ความสามารถในการเข้าสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนและเด็กในวัยเรียนเป็นสิ่งที่เกิดจากการปลูกฝังและฝึกฝนโดยผู้ปกครอง

นอกจากนี้ การศึกษาในรายละเอียดกับเด็กบางรายจากการพูดคุยกับครูประจำชั้น และตัวเด็กเองก็ช่วยยืนยันถึงผลที่อาจเกิดจากความบกพร่องในการทำหน้าที่ของผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี โดยเด็กที่มีปัญหาส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีภาระที่จะต้องประกอบอาชีพ หรือบางรายมีปัญหาส่วนตัว เช่น ผู้ปกครองทำงานไม่เป็นเวลา อาชีพไม่มั่นคง บางรายให้เด็กอาศัยอยู่กับผู้อื่น หรือมีปัญหาการหย่าร้าง ดิวดลรา เป็นต้น ผู้ปกครองกลุ่มนี้มีเวลาในการทำหน้าที่ผู้ปกครองไม่มากนักโดยมักจะปล่อยให้เด็กพึ่งพาตนเอง ตั้งแต่ก่อนถึงวัยเรียนซึ่งส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการเข้าเรียนเป็นอย่างมาก พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กได้แก่ การมีปัญหาทางสังคม ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ เด็กเรียนช้า เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Gonzalez และคณะ (2001) ที่พบว่าเด็กที่ผู้ปกครองที่ปล่อยปละละเลยจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าเผชิญหน้ากับความผิดหวังและความยุ่งยากต่ำ สำหรับเด็กบางคนในกลุ่มที่มีปัญหาก็กลับพบว่าเกิดจากผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องโดยผู้ปกครองให้การดูแลเอาใจใส่เด็กมากเกินไป ทำให้เด็กมีพฤติกรรมพึ่งพาผู้อื่นและขาดความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งก็สอดคล้องกับ Parker (1999) ที่พบว่า การ อบรมเลี้ยงดูโดยการเอาใจใส่มากเกินไปจนความพอดี การสอนและให้คำแนะนำแก่เด็กมากเกินไปโดยเฉพาะในสิ่งที่เด็กควรจะช่วยเหลือตัวเองจะทำให้เด็กรับรู้ว่าคุณปกครองเอาใจใส่มากเกินไปและจะส่งผลในทางลบต่อพฤติกรรมของเด็กในภายหลัง

สภาพการทำหน้าที่ของผู้ปกครองที่กล่าวมา สะท้อนให้เห็นถึงการไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับหลักการ อบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเพียงพอ และผู้ปกครองก็ยังไม่ได้รับการสนับสนุนที่ชัดเจนจากทางโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิภาพรรณ หงษ์ชูเกียรติ (2544) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อให้สามารถนำไปใช้ดูแลเด็กในชีวิตประจำวันน้อยมาก ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่เด็กได้ แต่อย่างไรก็ตาม โดยสภาพที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความรักและความปรารถนาดีต่อบุตรหลานอยู่แล้ว สภาพครอบครัวโดยรวมจึงมีความอบอุ่น ีความเข้าใจระหว่างเด็กและสมาชิกในครอบครัวซึ่งช่วยทำให้เด็กส่วนใหญ่มีบุคลิกที่ดี ผู้ปกครองมองเด็กในแง่ดี และเด็กส่วนใหญ่ก็มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Myburg และคณะ (2002) ที่พบว่าประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับทัศนคติที่ผู้ปกครองมีต่อพวกเขาส่งผลต่อพฤติกรรมและการพัฒนาแนวคิดของเด็ก เด็กที่ประสบความสำเร็จในภายหลังมักจะมาจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อพวกเขา การมีความเปิดเผยและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และ Gonzalez และคณะ (2001) ได้ค้นพบในทางที่สอดคล้องกันว่า เด็กที่มารดาที่ให้อิสระและเปิดโอกาสให้ช่วยเหลือตัวเองมีแนวโน้มที่จะมีความสามารถในการตัดสินใจ การพึ่งพาตนเอง และแรงจูงใจภายในสูงกว่ากลุ่มอื่น

การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปกครองที่มีสถานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันพบว่ามีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยระหว่างผู้ปกครองที่มีฐานะดีและมี

อาชีพที่มั่นคงกับกลุ่มที่ฐานะไม่ดีนัก โดยภาพรวมทุกครอบครัวต่างก็มีวิธีแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไปทำให้มีผลกระทบต่อเด็กไม่ชัดเจนนัก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Zellman และ Waterman (1998) ที่พบว่า รูปแบบการทำหน้าที่ของผู้ปกครองไม่ได้ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม เช่น ความยากลำบาก ฐานะหรือภูมิหลังทางเชื้อชาติแต่อย่างใด แต่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก และรูปแบบการทำหน้าที่ของผู้ปกครองสามารถเปลี่ยนแปลงได้สำหรับด้วยความแตกต่างทางการศึกษาและสถานะภาพทางการสมรสของผู้ปกครองกลับพบว่า ส่งผลกระทบต่อเด็กมากกว่าโดยผู้ปกครองที่มีการศึกษาต่ำกว่าหรือเลี้ยงดูเด็กตามลำพัง (single parent) มีแนวโน้มที่จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการอบรมที่ถูกต้องน้อยกว่า และมีความสนใจเกี่ยวกับคุณลักษณะบางอย่างของเด็ก เช่น ความมีวินัยในตนเอง ความเชื่อมั่นหรือทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เหล่านี้น้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ยิ่งถ้าหากผู้ปกครองมีอาชีพที่ไม่มั่นคงเด็กก็ยิ่งจะได้รับผลกระทบมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Aunola และคณะ (2003) ที่พบว่าเมื่อผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่นต่อความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก เด็กก็จะสามารถรับรู้และเรียนรู้ได้ดีขึ้นตามความเชื่อของผู้ปกครอง และ Gonzalez และคณะ (2002) ที่พบว่าสำหรับเด็กที่ผู้ปกครองเอาใจใส่ต่อการพัฒนาแรงจูงใจ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะเด็กที่ผู้ปกครองให้ความสนใจฝึกวินัยในตนเองจะมีผลการเรียนเฉลี่ยสูงกว่าเด็กที่ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความสนใจ

การศึกษาสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในด้านที่สองคือด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนพบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนจะเป็นฝ่ายติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียนโดยเชิญเข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาซึ่งจัดขึ้นปีละ 3-4 ครั้ง ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ Watkins (1997) เล็กน้อย โดย Watkins พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะอยู่บนพื้นฐานการติดต่อสื่อสารที่พวกเขาได้รับจากครูประจำชั้นของเด็กว่าต้องการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างไร ในขณะที่กรณีของโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์การติดต่อสื่อสารของกรณีศึกษาระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลด้านการติดต่อสื่อสารมากกว่าในระดับชั้นเรียนซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษาของธีรภัทร์ เจริญดี (2542) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการติดต่อสื่อสารของผู้ปกครองที่มากที่สุดคือ การเข้าร่วมประชุมพิเศษเพื่อรับฟังการชี้แจงนโยบายและแนวปฏิบัติของโรงเรียน รองลงมาคือการรับทราบข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน แต่ถ้ามองในภาพรวมจะเห็นว่าโรงเรียนยังมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชนไม่มากนักโดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารที่จะต้องทำให้เป็นปกติและต่อเนื่องโดยตลอด เช่น ทางจดหมายข่าว สิ่งพิมพ์ เหล่านี้เป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับธีรภัทร์ เจริญดี (2542) ที่พบเช่นกันว่า การมีส่วนร่วมด้านการติดต่อสื่อสารที่น้อยที่สุดคือ การรับทราบข่าวสารข้อมูลของโรงเรียนจากจดหมายข่าว หรือหนังสือพิมพ์

ส่วนการติดต่อของผู้ปกครองกับโรงเรียนโดยผู้ปกครองเป็นฝ่ายเริ่มก่อนนั้น ในภาพรวมพบว่ายังมีน้อยมากและเป็นการติดต่อธุระหรือเพื่อการแก้ปัญหาให้กับเด็กเฉพาะบุคคลเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Watkins (1997) ที่พบว่า ผู้ปกครองบางส่วนจะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับโรงเรียนเพราะต้องการจะช่วยปรับปรุงผลการเรียนและพฤติกรรมของเด็กให้เข้าสู่ภาวะปกติ และจากการพูดคุยกับครูประจำชั้นแต่ละชั้นพบว่า การพบปะพูดคุยกันระหว่างผู้ปกครองกับครูโดยผู้ปกครองเป็นฝ่ายเข้ามาพบครูก่อนส่วนใหญ่จะเกิดจากเด็กมีปัญหาทางการเรียนหรือพฤติกรรม อย่างไรก็ตามอย่างหนึ่งแล้วผู้ปกครองไม่สามารถให้ความช่วยเหลือตามลำพังได้ ผู้ปกครองจึงเข้ามาพบครูเพื่อหาทางออกซึ่งสอดคล้องกับ Deslandes และคณะ (1997) ที่พบว่า สภาพการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนมักจะอยู่บนพื้นฐานของการหาแนวทางการแก้ปัญหามากกว่าการป้องกันปัญหา และเมื่อผู้ปกครองเข้ามาพบเพื่อหาทางช่วยเหลือเด็กร่วมกับครูก็มักจะส่งผลในทางบวกต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กไม่ทางใดก็ทางหนึ่งอย่างชัดเจน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะความพอใจหลังจากได้พบปะกับครูเพราะเด็กมีพฤติกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Street (1998) ที่พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษาจะมีความรู้สึกที่ตนได้รับความเอาใจใส่จากครอบครัวมากขึ้นและผู้ปกครองก็เข้าใจการกระทำของตนมากขึ้นซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นด้วย ส่วนการติดต่อเพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในทางบวกพบในกรณีเดียวคือ ผู้ปกครองเข้ามาขอความช่วยเหลือจากครูประจำชั้นให้ช่วยสอนพิเศษและดูแลเด็กหลังเลิกเรียน โดยผู้ปกครองที่เข้ามาพบครูเป็นกลุ่มผู้ปกครองที่มีเวลาและให้ความสนใจต่อการศึกษานูตรอยู่แล้ว บางรายอาจมีปัญหาเกี่ยวกับเวลาในการทำงานทำให้ไม่สามารถดูแลเด็กหลังเลิกเรียนได้ ผู้ปกครองกลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับการเรียนและครูประจำชั้นเป็นพิเศษโดยเห็นได้ชัดเมื่อโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ปกครองกลุ่มนี้จะเข้าร่วมตลอดไม่เคยขาด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Zellman และ Waterman (1998) ที่พบว่า รูปแบบและความตั้งใจในการทำหน้าที่ผู้ปกครองเป็นดั่งที่ถึงระดับการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองได้ดีที่สุด นอกจากนี้ ครูที่ให้ข้อมูลยังบอกว่ารู้สึกพอใจอย่างมากที่ผู้ปกครองเป็นฝ่ายเข้ามาหาครูก่อนเพราะทำให้ครูรู้ว่าผู้ปกครองสนใจการศึกษาของบุตรหลานและมีกำลังใจมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Ramirez (2001) ที่พบว่า ครูจำนวนมากพร้อมที่จะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อเห็นว่าผู้ปกครองมีความกระตือรือร้น แต่ก็พร้อมที่จะเพิกเฉยกับผู้ปกครองที่ขาดความกระตือรือร้นหรือไม่ใส่ใจต่อการเรียนรู้ของเด็ก

ปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารเกิดจากโรงเรียนยังมองไม่เห็นความสำคัญของประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่อง รวมทั้งยังไม่ทราบแนวทางการติดต่อสื่อสารที่เหมาะสมโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนที่ยังมียุทธศาสตร์ที่ไม่ชัดเจนนัก การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่จะทำเท่าที่จำเป็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ติดต่อกันแต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นที่มงานเดียวกัน สอดคล้องกับ

การศึกษาของ Street (1998) ที่พบว่า การสื่อสารที่เหมาะสมและเพียงพอช่วยทำให้การทำงานร่วมกับผู้ปกครองมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยที่ความซับซ้อนของเหตุการณ์ต่าง ๆ อาจส่งผลต่อความเข้าใจของผู้ปกครอง โรงเรียนจึงควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการร่วมงานและการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างเหมาะสม ส่วนอรพรรณ บุตรกตัญญู (2542) ก็พบว่า ปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองของผู้บริหาร คือ ผู้บริหารยังไม่เข้าใจวิธีการติดต่อสื่อสารเพื่อแจ้งข่าวสารและการพูดคุยเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และสำหรับในส่วนของครูเองก็พบว่ายังมองไม่เห็นประโยชน์ที่ชัดเจน และไม่ทราบวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมโดยเฉพาะครูใหม่ที่ยังรู้จักและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนไม่มาก สอดคล้องกับ Tichenor (1998) ที่พบว่า ครูต้องการความรู้เกี่ยวกับข้อดีของการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมถึงวิธีการเข้าถึงผู้ปกครอง ทักษะการติดต่อสื่อสารที่ดี และแนวทางการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน

การติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิภาพในการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านของผู้ปกครอง สภาพการติดต่อสื่อสารของโรงเรียนจะเป็นการติดต่อในภาพรวมกับผู้ปกครองส่วนใหญ่ ซึ่งถ้ามองจากความมุ่งหวังของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และผลการวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นว่ายังไม่เพียงพอ เพราะโรงเรียนยังเน้นให้ครูประจำชั้นมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองในระดับชั้นเรียนไม่มากนัก การติดต่อสื่อสารในระดับชั้นเรียนทางโรงเรียนจะกำหนดเป็นนโยบายการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ผู้ปกครองช่วยประเมินแฟ้มสะสมงานและตรวจสอบสมุดการบ้านซึ่งพบว่า การติดต่อสื่อสารในระดับชั้นเรียนของครูประจำชั้นแต่ละชั้นของโรงเรียนกรณีศึกษาก็ยังมีความแตกต่างกันด้วย โดยครูประจำชั้นแต่ละชั้นมีการปฏิบัติแตกต่างกัน บางชั้นจะให้ความสำคัญและมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ บางชั้นไม่ค่อยมีการปฏิบัติ นอกจากนี้ การศึกษาพบว่า การติดต่อสื่อสารในภาพรวมอาจช่วยได้ในเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ผู้ปกครองทั้งหมดจะต้องรู้แต่การติดต่อสื่อสารเฉพาะชั้นเรียนระหว่างครูประจำชั้นกับผู้ปกครองนักเรียนในแต่ละชั้นจะช่วยให้ครูและผู้ปกครองสามารถวางแผนสนับสนุนเด็กได้เฉพาะกลุ่มซึ่งตรงกับความต้องการของเด็กแต่ละวัยหรือเฉพาะบุคคลมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ Hebbeler และ Gerlach-Downie (2002) ที่พบว่า การให้ข้อมูลที่ครบถ้วนชัดเจนในภาพรวมอาจยังไม่เกิดประโยชน์หากครูยังเน้นการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาทั้งหมดเพราะครูจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้ปกครองแต่ละคนที่จะปฏิบัติต่อเด็กในแต่ละระดับด้วย นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ครูแต่ละชั้นให้มีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองก็ยังมีความสะดวกและคล่องตัวกว่าทีมงานขนาดใหญ่ในระดับโรงเรียนอีกด้วย

การศึกษาสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านที่สาม คือ ด้านการทำงานอาสาสมัครของผู้ปกครอง พบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองและชุมชนยังเข้า

มามีส่วนร่วมในการทำงานอาสาสมัครไม่มากนัก เพราะโรงเรียนไม่ได้ให้ข้อมูลรายละเอียดด้านอาสาสมัครแก่ผู้ปกครองและชุมชนอย่างเพียงพอ รวมทั้งไม่มีการกำหนดทิศทางของการเข้ามาร่วมมืออย่างชัดเจน เช่น ไม่มีการเผยแพร่ปฏิทินเกี่ยวกับกิจกรรมที่ต้องการอาสาสมัครตลอดปีการศึกษา ไม่มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับเวลา ความสามารถของบุคคลในชุมชนอย่างครอบคลุม เป็นต้น เหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนยังไม่สามารถเข้ามาช่วยงานด้านอาสาสมัครได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Shymansky (2000) และคณะที่พบว่า ผู้ปกครองจะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนก็ต่อเมื่อครูได้ให้เหตุผลที่ดี กำหนดทิศทางที่ชัดเจน และทำให้ผู้ปกครองมองเห็นคุณค่าที่จะเกิดจากการกระทำ การสังเกตในระยะยาวพบว่างานอาสาสมัครที่ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมส่วนมากจะเกิดจากโรงเรียนเป็นฝ่ายเชิญกับผู้ปกครองเองหรือผ่านผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน เช่น ช่วยสอนเกี่ยวกับอาชีพ ช่วยสอนเกี่ยวกับกฎระเบียบ หรือวินัยจราจร เป็นต้น และผู้ปกครองที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครส่วนมากจะเป็นบุคคลที่ชุมชนรู้จักและให้การยอมรับในระดับหนึ่งโดยอาจจะมีฐานะทางเศรษฐกิจหรือความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ Zellman และ Waterman (1998) ที่พบว่า ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงหรือมีฐานะที่มั่นคงพอใจที่จะเข้ามาทำงานอาสาสมัครให้กับโรงเรียนเพราะรู้สึกว่าคุณมีความมั่นใจว่าจะได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย และสอดคล้องกับกรณีศึกษาของประเทศไทยที่โรงเรียนในเขตเมืองซึ่งผู้ปกครองมีความรู้และมีความมั่นคงมากกว่าก็จะเข้ามาช่วยงานด้านอาสาสมัครมากกว่าด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) แต่โดยภาพรวมการเข้ามาทำงานอาสาสมัครนั้นก็ยังคงอยู่ในระดับที่น้อยมากทั้งที่สภาพของชุมชนมีผู้ปกครองและบุคคลที่มีความสามารถที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นจำนวนมาก การพูดคุยกับครูและผู้บริหารพบว่า โรงเรียนยังไม่มีกำหนดตัวบุคคล (ครู) ที่จะเข้ามาทำหน้าที่จัดหาและประสานงานในด้านอาสาสมัครแต่อย่างใดเพราะแต่ละคนต่างก็มีภาระงานล้นมือจนไม่มีเวลาเข้ามาทำอย่างจริงจัง การเชิญอาสาสมัครเป็นเรื่องที่ครูแต่ละคนจะทำเป็นครั้งคราวเมื่อมีโอกาสเท่านั้น สอดคล้องกับ Feuerstein (2000) ที่พบว่า อุปสรรคที่สำคัญของการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนคือ ครูและผู้บริหารไม่มีเวลา มีภาระงานมาก และผลจากการติดต่อประสานงานไม่ชัดเจนในช่วงเวลาอันสั้น นอกจากนี้ ครูบางส่วนก็ยังมองว่าการเชิญผู้ปกครองเข้ามาช่วยงานอาสาสมัครเป็นการเพิ่มภาระงานของครูและไม่แน่ใจว่าผลที่ได้รับจะคุ้มค่ากับเวลาที่ต้องดำเนินการ ทั้งในเรื่องการประสานงานและการดูแลอำนวยความสะดวกให้กับผู้ปกครองหรือไม่ การเชิญผู้ปกครองหรือชุมชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครจึงเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร การฝึกระเบียบวินัยสำหรับลูกเสือ-ยุวกาชาด เป็นต้น ส่วนการให้ความรู้ทั่ว ๆ ไปที่ครูยังสามารถดำเนินการเองได้ ส่วนใหญ่โรงเรียนก็จะไม่เชิญผู้ปกครองเข้ามาเป็นอาสาสมัครแต่อย่างใด

สำหรับงานอาสาสมัครที่เริ่มจากฝ่ายผู้ปกครองจะเกิดขึ้นไม่มากนักเช่นกัน ผู้ปกครองที่เข้ามาทำงานอาสาสมัครเป็นประจำมีประมาณ 10 ราย ซึ่งแต่ละคนที่เข้ามามีเหตุผลจากความสนใจในกิจกรรมเป็นการส่วนตัว บางคนมีเวลาว่าง และบางคนมีความสนิทสนมกับคณะครูเป็นพิเศษเมื่อมีกิจกรรมจึงเสนอตัวเข้ามาช่วยซึ่งกลุ่มหลังจะเข้ามาบ่อยและสม่ำเสมอว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากได้มีการพบปะพูดคุยกับครูบางท่านเป็นประจำอยู่แล้ว เมื่อโรงเรียนจัดกิจกรรมก็จะเข้ามาช่วยดูแลเกือบทุกงาน การเข้ามาของผู้ปกครองกลุ่มนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Feustein (2000) ที่พบว่า การที่โรงเรียนมีการติดต่อหรือพบปะกับผู้ปกครองมากขึ้น และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้ปกครองอยากเข้ามาเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลืองานของโรงเรียนมากขึ้นเช่นกัน ในขณะที่กลุ่มแรกและกลุ่มที่สองจะเข้ามาตามความสนใจหรือเมื่อมีเวลาว่างเท่านั้น นอกจากนี้การศึกษาในภาพรวมพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครจะเป็นการช่วยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนแต่ไม่ใช่งานทางวิชาการ ซึ่งก็สอดคล้องกับธีรภัทร์ เจริญดี (2542) ที่พบว่า กิจกรรมการพัฒนานักเรียนที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การงานทางด้านวิชาการหรือช่วยสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียน

โรงเรียนยังไม่มีกำหนดแนวทางส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามาทำงานอาสาสมัคร เพราะผู้บริหารและครูรู้สึกว่าจะต้องเพิ่มภาระงานในการดึงผู้ปกครองเข้ามาช่วยงานด้านอาสาสมัครโดยเฉพาะภาระในการติดต่อประสานงานและการดูแลอาสาสมัครที่เข้ามาช่วยงาน และครูบางส่วนรู้สึกเกรงใจผู้ปกครองที่ต้องประกอบอาชีพ ความรู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระนับว่าเป็นปัญหาหลักเพราะผู้บริหารและครูมองไม่เห็นแนวทางการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเป็นแกนนำส่งเสริมกิจกรรมการจัดหาอาสาสมัคร รวมถึงการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปกครองที่เป็นอาสาสมัครช่วยงานการศึกษาด้วย โดยมองว่าโรงเรียนจะต้องทำหน้าที่ดำเนินการเองทั้งหมด

การศึกษาสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในด้านที่สี่ คือ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้ปกครองเกือบทุกคนที่ให้ข้อมูลเชื่อว่าการช่วยดูแลเกี่ยวกับการอ่าน การทำการบ้าน และช่วยสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้เพิ่มเติมที่บ้านจะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาความสามารถและผลการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ricco และคณะ (2003) ที่พบว่า การเตรียมการของผู้ปกครองเพื่อให้คอยให้ความช่วยเหลือเด็กช่วยทำให้เด็กรู้จักปรับเป้าหมายการเรียนรู้และมีความเชื่อว่าการบ้านช่วยทำให้เรียนรู้ได้มากขึ้น ส่วน Cooper และคณะ (2001) ก็พบว่า การส่งเสริม/สนับสนุนของผู้ปกครองช่วยทำให้เด็กมีการพัฒนาความสามารถและระดับผลการเรียนให้ดีขึ้น และถึงแม้ว่า ครูและผู้ปกครองจะมีความเชื่อไปในทิศทางเดียวกันว่าการทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านช่วยทำให้เด็กมีผลการเรียนที่ดีขึ้น แต่โรงเรียนก็มีการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองไม่มากนักทั้งในแง่การส่งเสริมโดยตรงจากทาง

โรงเรียนและการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงานในชุมชนเพื่อทำหน้าที่แทน การดำเนินการอาจมีบ้างในลักษณะของการส่งเสริมของครูเป็นรายบุคคล โดยครูทุกคนจะให้ความรู้หรือคำแนะนำแก่ผู้ปกครองที่เข้ามาขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาของบุตรหลาน หรือพูดคุยให้คำแนะนำในบางโอกาสกับผู้ปกครองที่สนิทสนมกัน

การพูดคุยกับครูและผู้ปกครองแต่ละชั้นพบว่า การปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านของผู้ปกครองนักเรียนอนุบาลจะมีมากที่สุด ทั้งในด้านการสอนอ่านและการดูแลเกี่ยวกับการทำการบ้านของเด็ก และจะค่อย ๆ ลดลงเมื่อนักเรียนเลื่อนชั้นสูงขึ้นโดยเฉพาะในระดับชั้นป.5-6 ผู้ปกครองจะดูแลเกี่ยวกับการทำการบ้านเพียงแค่สอบถามและควบคุมให้นักเรียนทำการบ้านเท่านั้น แต่จะไม่มีการสอนให้เด็กทำการบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Wang และคณะ (1999) และ Tichenor (1998) ที่พบว่าอิทธิพลของครอบครัวจะค่อย ๆ ลดลงเมื่อนักเรียนมีอายุมากขึ้นหรือเรียนในระดับที่สูงขึ้น เดยที่ครูฝึกสอนมีความเชื่อว่าแม่จะมีส่วนร่วมมากกว่าพ่อ และผู้ปกครองนักเรียนในระดับประถมศึกษาจะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ส่วน Xu และ Corno (2003) ศึกษาพบว่า การเข้าไปมีส่วนของผู้ปกครองในการทำการบ้านจะให้ผลดีสำหรับเด็กเล็กและเด็กในระดับประถมศึกษามากกว่าในระดับที่สูงกว่า

การศึกษาสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในด้านที่ห้า คือ ด้านการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ พบว่า โรงเรียนมีการสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจโดยผ่านทางคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นหลัก ขณะเดียวกันตัวผู้บริหารเองได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบการทำงานและให้ข้อเสนอแนะได้ตลอด แต่ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจไม่มากนักโดยมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองและชุมชนเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา รวมถึงการไม่ทราบว่าจะต้องแสดงบทบาทอย่างไรบ้างเพราะทางผู้บริหารโรงเรียนเองก็ไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และแนวทางการแสดงบทบาทแก่คณะกรรมการสถานศึกษาแต่อย่างใด ซึ่งก็ทำให้การแสดงออกของคณะกรรมการสถานศึกษาจำกัดอยู่เฉพาะการทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบต่อความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากผู้บริหารและคณะครูเท่านั้น การศึกษาในระยะยาวยังไม่พบว่ามีเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับนโยบาย หรือแนวการจัดการศึกษาใด ๆ ที่เกิดจากความคิดของผู้ปกครองและชุมชนโดยตรง

สภาพดังกล่าวช่วยสะท้อนถึงระดับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจได้เป็นอย่างดี และทางออกที่ดีสำหรับโรงเรียนโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนจึงน่าจะได้แก่การส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับช่องทางการเข้ามาแสดงบทบาทหน้าที่ของพวกเขาตนมากขึ้น

การศึกษาสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในด้านที่หก คือ ด้านการร่วมงานกับชุมชน พบว่า โรงเรียนมีการแสดงบทบาทด้านการเข้าไปร่วมงานหรือจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนค่อนข้างมาก การติดตามสังเกตอย่างต่อเนื่องพบว่า ผู้บริหารและคณะครูมีการนำนักเรียนเข้าไปร่วมงานกับชุมชนเกือบทุกงานที่สามารถเข้าร่วมได้ โดยไม่เลือกว่าเป็นงานที่จัดโดยหน่วยงานใด การปฏิบัติดังกล่าวเป็นผลดีต่อโรงเรียนคือทำให้ชุมชนมองเห็นถึงความมีน้ำใจของโรงเรียน และส่งผลตอบกลับมาให้แก่โรงเรียนเมื่อโรงเรียนขอความร่วมมือในด้านต่าง ๆ จากชุมชนก็จะได้รับการตอบรับด้วยดีทุกครั้ง

ส่วนการส่งเสริมให้ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายเพื่อการจัดหาทรัพยากรและบริการเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษานั้น การศึกษาพบว่าโรงเรียนยังมีการปฏิบัติไม่ชัดเจนนัก เครือข่ายที่สังเกตพบนั้นไม่ได้เกิดจากการส่งเสริมจากโรงเรียนโดยตรง แต่เกิดจากการรวมตัวอย่างไม่เป็นทางการของผู้ปกครองนักเรียนและผู้นำชุมชนที่บุตรหลานจบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้วประมาณ 10 ท่าน เพื่อช่วยผลักดันให้เกิดการสนับสนุนโรงเรียนเป็นบางโอกาสเท่านั้น การจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองและผู้นำชุมชนที่เป็นทางการโดยมีการกำหนดแผนงาน ภาวะรับผิดชอบของเครือข่ายอย่างชัดเจนนอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีอยู่แล้ว ผู้ปกครองและชุมชนยังไม่มีกรรวมตัวในลักษณะอื่น ๆ เพื่อให้การสนับสนุนโรงเรียนโดยเฉพาะแต่อย่างใด

2. การศึกษาเกี่ยวกับบริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

การศึกษาเกี่ยวกับบริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนบางชวตอนุสรณ์ในด้านผู้บริหารพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีลักษณะเด่นในหลายด้านซึ่งเอื้อต่อการบริหารงานในโรงเรียนและการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน ทั้งในด้านความมีวิสัยทัศน์ การกล้าตัดสินใจ ความโปร่งใสในการบริหารงาน บุคลิกภาพและการรู้จักวางตัวในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและผู้นำชุมชน โดยเฉพาะคุณสมบัติด้านการเข้าหาและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนนับว่าเป็นจุดเด่นที่ช่วยให้ผู้บริหารได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Street (1998) ที่พบว่า วิสัยทัศน์ ความตระหนักและการส่งเสริมของผู้บริหารต่อการทำงานร่วมระหว่างผู้ปกครองและชุมชนช่วยทำให้บริบทของโรงเรียนสามารถเอื้อต่อการเกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และยังช่วยลดการต่อต้านจากผู้ปกครองและชุมชนบางส่วนได้อีกด้วย การวางตัวที่ดีโดยการสื่อสารทำความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนโดยเฉพาะนโยบายการบริหารที่เน้นให้ครูทุกคนให้ความสำคัญกับผู้ปกครองและชุมชนในฐานะผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกที่ดีช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในสภาพที่ดีมากซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแสงทอง

ภูศรี (2545) ที่พบว่า คุณสมบัติของผู้บริหารและผู้ประสานงานที่ดีคือจะต้องอยู่กึ่งกลางระหว่างผู้ปกครองและครู และจะต้องประสานให้ทั้งสองฝ่ายทำงานร่วมกันให้ได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะมีคุณสมบัติบางด้านที่เอื้อต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน แต่ก็ยังจุดอ่อนบางด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนเช่นกัน ประการแรกคือ ปัญหาในเรื่องสุขภาพและภาระงานที่จะต้องรับผิดชอบเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้กระบวนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างราบรื่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Feuerstein (2000) และ Pelco และคณะ (2000) ที่พบว่า อุปสรรคที่สำคัญของการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนคือ ครูและผู้บริหารไม่มีเวลา มีภาระงานมาก และผลจากการติดต่อประสานงานไม่ชัดเจนในช่วงเวลาอันสั้น ปัญหาประการต่อมาได้แก่ ผู้บริหารยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชน รวมทั้งแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในภาพรวมทั้งหมด โดยเฉพาะการมองไม่เห็นผลในระยะยาวที่จะเกิดเมื่อประกอบเข้ากับปัญหาในเรื่องสุขภาพและภาระงานก็ทำให้ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนน้อยลง การวางแผนและกำหนดแนวทางพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยจำกัดการปฏิบัติอยู่เพียงแค่การสร้างความรู้ความเข้าใจและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ปกครองและชุมชน และการแสวงหาความร่วมมือเป็นบางครั้งเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนิภาพรรณ หงษ์ชูเกียรติ (2544) ที่พบว่าผู้บริหารที่ไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสามารถตรวจสอบได้จากการขาดการวางแผนและกำหนดนโยบายที่แน่นอนซึ่งจะส่งผลให้ผู้ปกครองไม่ทราบบทบาทที่ชัดเจนของตน

ด้านโรงเรียนที่พบว่ามิบริบทหลายด้านที่เอื้อต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะผลงานทางด้านวิชาการของโรงเรียนที่ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนให้การยอมรับรวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน ในขณะที่เดียวกันความตั้งใจทุ่มเทให้การจัดการศึกษาและการทำงานในหน้าที่ของครูและนักการภารโรงนับว่าเป็นอีกจุดหนึ่งที่ซื้อใจของผู้ปกครองและชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Baker และคณะ (1997) ที่พบว่า สิ่งที่ผู้ปกครองพิจารณาเป็นลำดับแรกเกี่ยวกับโรงเรียนสำหรับบุตรหลานของพวกเขาก็คือความมีชื่อเสียงและผลงานที่ได้รับการยอมรับ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองยอมรับและยินดีให้ความร่วมมือด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียน นอกจากนี้ การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและมีการพูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับบุตรหลานบ่อยครั้งก็นับว่าเป็นปัจจัยที่เอื้ออย่างมากต่อความพึงพอใจและความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Cassity และ Harris (2000) ที่พบว่า แรงจูงใจสำคัญสำหรับผู้ปกครองในการเข้ามามีส่วนร่วมคือการมีโอกาสได้พูดคุย

เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตรหลาน ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ความเข้าใจในวิธีการช่วยเหลือทางการเรียนแก่เด็ก การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการมีโอกาสนพบปะครู

สำหรับบริบทของโรงเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนที่พบว่า ครูมีภาระงานมากอันเนื่องจากการเพิ่มขึ้นจำนวนนักเรียนซึ่งทำให้ครูจะต้องอุทิศเวลาส่วนใหญ่ให้การดูแลเด็กและการสอนซ่อมเสริม ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Feuerstein (2000) ที่พบว่า อุปสรรคที่สำคัญของการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและกับโรงเรียนก็คือครูและผู้บริหารไม่มีเวลา มีภาระงานมาก สิ่งเหล่านี้ทำให้ครูเกิดความอ่อนล้า ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการดึงผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เพียงแต่มีการแสดงออกที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชนเท่านั้น ครูบางส่วนมองว่าการดึงผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาร่วมงานเป็นการเพิ่มภาระจากการทำงานปกติของครูซึ่งสอดคล้องกับ Tichenor (1998) และ Geenen และคณะ (2001) ที่พบว่า ปัญหาสำคัญของการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนก็คือครูยังขาดการฝึกหรือการเตรียมความพร้อมโดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนกับผู้ปกครองผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีการออกแบบแนวทางการเตรียมความพร้อมสำหรับครูด้วย นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีครูใหม่และครูอัตราจ้างที่อายุน้อยหลายคน ครูเหล่านี้ยังต้องการการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนอีกมากซึ่งก็สอดคล้องกับ Tichenor (1998) ที่พบว่า ครูฝึกสอนมีความรู้สึกที่ถูกกดดันจากภาระที่จะต้องทำงานร่วมกับผู้ปกครองจึงอยากให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และต้องการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ภาพรวมของเด็กที่ย้ายเข้ามาเรียนกลางคันส่วนมากจะมีปัญหาเรียนอ่อนซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเด็กทั้งหมดและส่งผลกระทบต่อครูที่จะต้องจัดการสอนซ่อมเสริมเพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของเด็กทำให้พื้นที่บริการของโรงเรียนขยายมากขึ้นส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถติดตามหรือดูแลได้อย่างทั่วถึง และครูเกิดความท้อแท้จากภาระการสนับสนุนที่ล่าช้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในด้านอัตราครูและวัสดุอุปกรณ์ในขณะที่ยังมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ บริบทเกี่ยวกับระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันก็นับว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลอย่างกระทบในวงกว้างต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร ครู นักการศึกษาบางส่วนรวมถึงผู้ปกครองและชุมชน โดยผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะมองว่าการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาคือการเข้ามาช่วยกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการระดมทุน/การจัดหา: งบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นความเข้าใจที่ยังไม่ครอบคลุมนักเพราะในบริบทของสังคมไทยยังไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว สิ่งทั้งหลายฝ่ายละเลยไปคือความเป็นหุ้นส่วนในแง่ของความรู้สึกเป็นเจ้าของซึ่งนับว่ามีความสำคัญและเอื้อเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนในบริบทของสังคมไทยที่

ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีนักเพราะความรู้ถึงความเป็นเจ้าของจะช่วยให้เกิดความเอาใจใส่ต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะในระบอบครัวที่ผู้ปกครองจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุตรหลานของตนมากขึ้น

บริบทด้านผู้ปกครองที่เชื่อต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่พบว่าประกอบด้วย ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพจึงมีเวลาดูแลเอาใจใส่บุตรหลานมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Desimone (1999) ที่พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีรายได้สูงและรายได้ปานกลางจะมีการพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับแผนการศึกษาต่อมากกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ และ Lopez (2001) ที่พบว่า ภาวะทางเศรษฐกิจและปัญหาทางการเงินมักจะเป็นข้อจำกัดสำคัญของผู้ปกครองของเด็กกลุ่มเสี่ยงในการให้ความช่วยเหลือเด็กทั้งในด้านโภชนาการ เสื้อผ้า และการสนับสนุนทางการเรียน โดยที่ความต้องการทางกายภาพจะเปลี่ยนไปเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางความสำเร็จทางด้านวิชาการของเด็กและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ (อายุระหว่าง 30-40 ปี) ซึ่งถือว่าอยู่ในวัยที่มีความมั่นคงหลายด้านและมีความพร้อมสำหรับการ อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรหลานและพร้อมจะให้การสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานอย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งผู้ปกครองหลายคนเป็นนักการเมืองในท้องถิ่นจึงสามารถผลักดันงบประมาณเข้ามาสนับสนุนโรงเรียนได้มากขึ้น และที่สำคัญคือผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้การยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

สำหรับบริบทด้านผู้ปกครองที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ที่พบว่า ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างที่ควรจะเป็นซึ่งสอดคล้องกับ Shymansy (2000) ที่พบว่า ผู้ปกครองที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเกิดจากความไม่ชัดเจนของนโยบายและทิศทางการปฏิบัติ ผู้ปกครองจะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ก็ต่อเมื่อครูได้ให้เหตุผลที่ดี กำหนดทิศทางที่ชัดเจน และทำให้ผู้ปกครองมองเห็นคุณค่าที่จะเกิดจากการกระทำ และแสงทอง ภูศรี (2545) ที่พบว่า ความไม่แน่ใจในบทบาทหน้าที่ทำให้ผู้ปกครองไม่สะดวกที่จะเข้ามาร่วมงานกับครู การให้ผู้ปกครองเข้ามาเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนจะต้องทำให้ผู้ปกครองรู้บทบาทของตนเองอย่างชัดเจนว่ามีหน้าที่ความรับผิดชอบอะไรบ้าง ผู้ปกครองบางส่วนคิดว่าการจัดการศึกษาเป็นงานของครู ถ้าหากเข้ามาแทรกแซงมากจะไม่เหมาะสม ผู้ปกครองบางส่วนมีความรู้ความสามารถและอยากเข้ามาช่วยงานด้านการพัฒนาผู้เรียนแต่ไม่มีช่องทางที่จะเข้ามาเพราะไม่มีใครชักชวน และปัญหาด้านเวลาของผู้ปกครองเองโดยเฉพาะผู้ปกครองที่จะต้องทำงานประจำในโรงงานหรือบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ นิภาพรณ หงษ์ชูเกียรติ (2544) ที่พบว่า ปัญหา

ที่สำคัญของผู้ปกครองคือ การไม่มีเวลา กิจกรรมไม่ตรงกับวันหยุดและการขาดโอกาสแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ส่วน Cassity และ Harris (2000) พบว่าปัญหาด้านเวลาและการเดินทางเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับผู้ปกครองจำนวนมากในการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

และบริบททางด้านผู้ปกครองที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกด้านหนึ่งอันเป็นผลกระทบมาจากระบบการจัดการศึกษาได้แก่ความรู้สึกของผู้ปกครองโดยทั่วไปที่มองว่าการศึกษาเป็นเรื่องเฉพาะที่พวกตนไม่สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือมีส่วนร่วมได้มากนักเนื่องจากมีความรู้ ความสามารถไม่เพียงพอ

บริบทด้านชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ที่พบว่า ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคประชาชนจึงมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ผู้คนในชุมชนรู้จักสนิทสนมกันและมีความใกล้ชิดกับผู้นำทำให้สามารถดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ชุมชนตั้งอยู่ใกล้แหล่งความเจริญและมีความสะดวกในการเดินทางไปทำงานหรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ชุมชนมีสถานศึกษาและแหล่งศึกษาเรียนรู้เป็นจำนวนมาก ชุมชนให้การยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน และชุมชนมีหน่วยงานรวมถึงบุคคลที่จะให้การสนับสนุนโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ส่วนบริบทด้านชุมชนที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ที่พบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองในชุมชนทำให้ผู้นำชุมชนบางส่วนไม่อยากทำงานร่วมกัน เมื่อกลุ่มหนึ่งเข้ามาอีกกลุ่มหนึ่งก็จะไม่ให้ความร่วมมือ คณะกรรมการสถานศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนบางส่วนยังขาดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาเยาวชน ชุมชนยังไม่มีโครงสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษา สังคมและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน และภาวะทางเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนที่มีการเติบโตลดลงตามภาวะเศรษฐกิจของประเทศทำให้ฐานะความเป็นอยู่โดยรวมไม่ดีเหมือนที่ผ่านมา

3. ความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การตอบคำถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยแบ่งการตอบคำถามออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ ความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและความเป็นไปได้ของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งจะขอยกนำเสนอในแต่ละส่วนดังนี้

3.1 ด้านความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เมื่อพิจารณาจากเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้านที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชนแล้ว ก็อาจสรุปได้ว่าการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในครั้งนี้ นับว่าประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ ถึงแม้ว่าในภาพรวมโรงเรียนจะไม่สามารถทำให้เกิดสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มรูปแบบตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ตั้งแต่ต้นก็ตาม

สำหรับแผนการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดเอาไว้ตั้งแต่ช่วงแรกที่เข้าสู่สนามก็คือการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน อย่างเป็นทางการตามรูปแบบที่ได้จากการศึกษาเอกสารโดยผู้วิจัยทำการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิดของ Davies (2000); Deslandes (1999); Shepard และ คณะ (1999); Sanders (1999) และ Eptein (1995) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็น 6 ขั้นตอนหลักได้แก่

ขั้นที่ 1 การจัดตั้งทีมงาน/การระดมทุนเป็นการเตรียมการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียนโดยเริ่มต้นจากนักวิจัยและผู้บริหารโรงเรียนโดย การจัดตั้งทีมงานประกอบด้วยกิจกรรมการคัดเลือก/สรรหาครูและสมาชิกในชุมชนที่เห็นว่ามีความรู้ความสามารถ รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อการร่วมงานกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งการฝึกหรือเตรียมความพร้อมให้โดยเฉพาะครูทุกคนทั้งที่อยู่ในทีมงานหลักและครูอื่น ๆ

ขั้นที่ 2 การระบุ/กำหนดจุดเริ่มต้นเป็นการประชุมร่วมกันของทีมปฏิบัติการเพื่อช่วยกันระดมความคิดเกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดแข็งของชุมชนและสถานศึกษาว่ามีอะไรบ้าง เพื่อนำไปสู่การวางแผนการทำงานในด้านต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การพัฒนาแผนดำเนินงานเป็นการระดมความคิดและหาข้อสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียนว่าในแต่ละภาคการศึกษาและปีการศึกษาจะมีกิจกรรมอะไรบ้างทั้งกิจกรรมทางด้านวิชาการและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยหัวหน้าทีมของแต่ละกิจกรรมจะเป็นแกนนำในการกำหนดหรือระบุกิจกรรมที่ฝ่ายของตนวางแผนที่จะทำตลอดปีการศึกษาแล้วนำเสนอต่อสมาชิกทั้งหมดของทีมปฏิบัติการเพื่อขอความเห็นหรือข้อ

ขั้นที่ 4 การนำแผนดำเนินการไปปฏิบัติโดยแต่ละฝ่ายดำเนินการตามแผนและระยะเวลาที่กำหนดไว้โดยมีหัวหน้าฝ่ายนั้น ๆ เป็นแกนนำในการปฏิบัติ นักวิจัย ผู้บริหารและสมาชิกเ็นฝ่ายอื่น ๆ เป็นผู้คอยสนับสนุนให้กิจกรรมสามารถดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่นตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการปฏิบัติซึ่งแบ่งออกเป็นสองลักษณะคือการประเมินเป็นระยะ ๆ ระหว่างกระบวนการปฏิบัติเพื่อให้ทราบความก้าวหน้ารวมถึงสะท้อนผลการปฏิบัติว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดเอาไว้หรือไม่ และการประเมินเมื่อสิ้นสุดกระบวนการหรือกิจกรรมเพื่อเป็นการสรุปภาพรวมของการดำเนินการอีกครั้งว่าประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรครวมถึงผลกระทบอะไรตามมาบ้างอันจะนำไปสู่การปรับปรุงกิจกรรมนั้น ๆ ในภาคการศึกษาหรือปีการศึกษาต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 6 การปรับปรุงพัฒนาแผนดำเนินงานเมื่อต้องมีการจัดกิจกรรมบางอย่างอีกครั้งหนึ่งทีมงานก็จะนำเอาประสบการณ์ ที่ได้จากการจัดกิจกรรมนั้นหรือกิจกรรมอื่นที่คล้ายคลึงกันมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนงานให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้นมีการวางแผนในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างที่เคยเกิดขึ้นหรือที่เห็นว่ามีแนวโน้มจะเกิดขึ้นอย่างครบถ้วน

เมื่อผู้วิจัยได้ลงไปปฏิบัติงานจริงในภาคสนามกลับพบว่าแผนการดำเนินการที่กำหนดขึ้นดังกล่าวไม่สามารถนำไปดำเนินการได้จริงและยังอาจกล่าวได้ว่าแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวค่อนข้างขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริงของผู้ปกครอง ชุมชนโดยเฉพาะในส่วนของผู้บริหาร และคณะครูโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ขวดอนุสรณ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) เมื่อพิจารณาจากมิติทางวัฒนธรรมและความเชื่อของสังคมไทยโดยเฉพาะในสังคมชนบทโดยทั่วไปซึ่งสภาพการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนกรณีของโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์เป็นการเข้ามาด้วยความสมัครใจตามความพร้อมของแต่ละคน โดยเฉพาะฝ่ายผู้ปกครองและผู้นำชุมชนซึ่งผู้วิจัยพบว่าตลอดปีการศึกษา(เดือนพฤษภาคม 2547 ถึง เดือนมีนาคม 2548) ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนมีลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนที่แตกต่างกัน บางรายจะเข้ามาบ่อยตลอดช่วงภาคเรียนแรก บางรายเข้ามาในช่วงเปิดภาคเรียนแรกแล้วหายไปจนกระทั่งปลายภาคเรียนที่สองจึงย้อนกลับเข้ามาอีก บางรายเลือกที่จะเข้ามาช่วยในกิจกรรมเพียงบางด้านเท่านั้น การวิเคราะห์จากการสังเกตและการพูดคุยกันพบว่า ความรู้สึกของผู้ปกครองและผู้นำชุมชนส่วนใหญ่อยากเข้ามาร่วมงานกับทางโรงเรียนตลอดปีการศึกษาแต่ในสภาพความเป็นจริงเกือบทุกคนไม่มั่นใจว่าจะสามารถทำได้หรือไม่ เพราะแต่ละคนต่างก็มีภาระความรับผิดชอบของตนเองอยู่แล้ว ถ้าหากได้รับการแต่งตั้งและมอบหมายหน้าที่อย่างเป็นทางการแล้วก็ต้องอุทิศเวลาให้กับทางโรงเรียนตลอดปี บางครั้งถ้าหากทางโรงเรียนมีงานหรือกิจกรรมแต่ตนเองไม่สะดวกที่จะเข้ามาช่วยก็จะทำให้เกิดภาพที่ไม่ดีและอาจถูกมองว่าขาดความรับผิดชอบ ความรู้สึกนี้ทำให้ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มองว่าถ้าหากตนเองเข้ามาเป็นทีมงานพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มตัวก็หมายความว่าพวกเขาจะต้องเข้ามารับผิดชอบต่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่ซึ่งหลายคนคิดว่าผู้ปกครองและผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะทำอย่างนั้นได้ คนที่มีความพร้อมในระดับ

ดังกล่าวถือว่ามีน้อยมาก ในขณะที่การเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนตามความพร้อมและความสมัครใจ กลับทำให้เกิดภาพและความรู้สึกที่ตึกว่าโดยส่วนใหญ่มองว่าถ้าหากพร้อมก็เข้ามาช่วยเหลือได้ตลอดเวลา แต่ถ้าไม่พร้อมก็ยังไม่ต้องเข้ามา และผู้ที่ไม่พร้อม(ไม่เข้ามา)ก็ไม่ถูกมองหรือตำหนิจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งว่าขาดความรับผิดชอบต่อน้ำที่ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจมากกว่า

สภาพดังกล่าวผู้วิจัยเข้าใจว่าผู้บริหารมีความเข้าใจมานานโดยสังเกตได้จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องดึงผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมที่ผู้บริหารจะเสียดำเนินการปรึกษากับประธานคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นลำดับแรก หลังจากนั้นจึงทำการกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้ามาช่วยรับผิดชอบในกิจกรรมแต่ละครั้งตามที่ผู้บริหารและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา เห็นว่ามีความเหมาะสมซึ่งจากการสังเกตพบว่าตัวบุคคลจะมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ถึงแม้ว่าบางกิจกรรมจะมีความคล้ายคลึงกันแต่ก็อาจไม่ใช่บุคคลชุดเดิมที่เข้ามาช่วยรับผิดชอบเพราะกลุ่มที่เคยเข้ามาร่วมงานอาจจะไม่พร้อมทุกครั้งไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับหลักการ พัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของ Street (1998) ที่พบและให้ข้อเสนอแนะว่า ระดับความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลที่เข้ามาเป็นหุ้นส่วนจะต้องมีความพอดี ไม่ปล่อยให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องรับภาระมากเกินไปและภาระความรับผิดชอบจะต้องเป็นไปตามความถนัด ความสามารถของบุคคลด้วย แนวคิดนี้อาจนำมาเทียบเคียงกับกรณีของผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนบางเขต อนุสรณ์ที่เข้ามาร่วมงานกันตามโอกาสและความพร้อมของแต่ละบุคคลได้เช่นกัน

2) สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความมีน้ำใจและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ผู้คนมักจะให้ความช่วยเหลือกันจนเป็นเรื่องปกติ แต่เมื่อถึงเวลาที่จะต้องรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในภาพรวม โดยมากผู้ที่เข้ามาทำงานมักไม่ค่อยอยากรับตำแหน่งใด ๆ เนื่องจากมองว่าเป็นตำแหน่งที่ไม่มีผลตอบแทน และยังอาจมีผลกระทบในทางลบในสายตาผู้อื่นด้วย เช่น อาจถูกมองว่าอยากได้หน้า หรือเมื่อมีความรับผิดชอบมากขึ้นจนไม่สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ก็อาจได้รับคำครหาจากผู้ร่วมงานอื่น ๆ ดังที่มีสุภาชิตหรือสำนวนไทยกล่าวเอาไว้เตือนใจ เช่น “เนื้อไม่ได้ชิม หนังไม่ได้รอง ต้องเอากระดูกมาแขวนคอ” “อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน” หรือ กล่าวถึงการทำงาน ช่วยเหลือโดยที่ไม่อยากให้ผู้อื่นรู้ เช่น “ปิดทองหลังพระ” เป็นต้น

ความคิดดังกล่าวมีให้เห็นอยู่โดยทั่วไปในทุกระดับและทุกสังคม สำหรับในกรณีของผู้ปกครองและชุมชนบางเขตอนุสรณ์ก็เป็นเช่นเดียวกันนั่นคือหลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตอย่างต่อเนื่องก็พบว่า ชุมชนมีทางออกเกี่ยวกับการทำงานและการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาเป็นแกนนำเช่นเดียวกับสภาพสังคมไทยโดยทั่วไป คือ เมื่อถึงเวลาที่จะต้องหาผู้รับผิดชอบหรือหัวหน้า ช่วงแรกสมาชิกส่วนใหญ่ก็จะเกียงกันหรือโยนกันไปโยนกันมา สักพักหนึ่งสมาชิกคนใดคนหนึ่งจะทำการเสนอชื่อผู้ที่ตนคิดว่ามีอาวุโสหรือได้รับการยอมรับมากที่สุดให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นหลักโดย

ผู้ที่ได้รับการเสนอจะมีการปฏิเสธพอเป็นพิธีและในท้ายที่สุดเมื่อสมาชิกอื่น ๆ ปรบเร้าหรือขอร้องก็จะรับปากหรือรับตำแหน่ง จุดนี้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมการเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโสได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าวก็ยังมีผลต่อผู้ที่เข้ามารับตำแหน่งในภายหลังด้วย เช่น ผู้ที่เข้ามารับตำแหน่งรู้สึกทำให้เกียรติตนทำให้เกิดมูมานะความพยายามที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่ การเข้ามารับตำแหน่งโดยการร้องขอจากผู้อื่นทำให้ผู้ที่รับตำแหน่งไม่หมกใจที่จะขอความร่วมมือจากสมาชิก และเหตุผลข้อสุดท้ายก็คือถ้าหากการดำเนินเกิดความผิดพลาดหรือเกิดปัญหาขึ้น ก็สามารถแบ่งภาระความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกคนอื่น ๆ ในทีมได้ด้วยเพราะตนไม่ได้สมัครใจหรือเสนอตัวเข้ามาเองแต่เข้ามารับภาระเพราะถูกขอร้องจากสมาชิกทั้งหมดให้เข้ามาซึ่งทำให้เกิดความเหินออกเหินใจมากกว่าการดำเนินหรือกล่าวโทษ ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Street (1998) ที่กล่าวว่า คนที่มีบทบาทหรือได้รับการยอมรับจากชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็นคนกลางในการดึงผู้ปกครองกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามาร่วมงานกับโรงเรียนได้โดยเฉพาะกลุ่มที่ขาดความเชื่อมั่นและกลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีเกี่ยวกับโรงเรียน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน อีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยเชื่อว่าผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรจะต้องตระหนักได้แก่สภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่นักการศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้เกิดโดยที่ทุกฝ่ายอยากเห็นความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่เป็นรูปธรรม มีความชัดเจนของทีมงาน ภารกิจและความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ แต่จากการศึกษากรณีของโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ และการเชื่อมโยงกับสภาพของโรงเรียนทั่วไปรวมทั้งบริบททางวัฒนธรรมและสังคมของไทยแล้วพบว่า ธรรมชาติบางอย่างของสังคมและวัฒนธรรมไทยอาจจะไม่เอื้อต่อรูปแบบความเป็นหุ้นส่วนอย่างเป็นทางการมากนักโดยเฉพาะในสังคมชนบททั่วไปของไทย ซึ่งขัดแย้งกับสังคมและพฤติกรรมของชาวตะวันตกที่สามารถเอื้อให้เกิดรูปแบบที่เป็นทางการมากกว่า เพราะลักษณะนิสัยของชาวตะวันตกเป็นแบบตรงไปตรงมาและปกป้องสิทธิ์ ในขณะที่สังคมในชนบทของไทยมีความอดทน เกรงใจและยกย่องผู้มีความรู้ซึ่งครูก็ถือเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีความรู้มากกว่าผู้ปกครอง ผู้ปกครองในชนบทส่วนใหญ่จึงให้ความเคารพและไม่ค่อยอยากเข้ามาแทรกแซงการทำงานถ้าไม่เกิดความเดือดร้อนจริง ๆ ประกอบกับภาระเกี่ยวกับการทำมาหากินซึ่งบีบคั้นให้ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเรื่องอื่น ๆ มากกว่าจะเข้ามาคิดเรื่องการจัดการศึกษาซึ่งเป็นหน้าที่ของครูโดยตรง

ความเชื่อดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหลายกรณีทั้งกรณีตัวอย่างความร่วมมือของผู้ปกครองโรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ นนทบุรี ใช้กีฬาเป็นตัวนำในการสร้างเครือข่ายกิจกรรมดึงให้เยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) กรณีตัวอย่างความร่วมมือ

ของผู้ปกครองโรงเรียนมีนประสาทวิทยา เน้นกิจกรรมที่สำคัญคือ 1) การสร้างกลุ่มกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง 2) การสร้างเครือข่ายเพื่อร่วมพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ความช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่องและมีแนวคิดที่จะพัฒนาไปสู่การจัดทำห้องเรียนพ่อแม่ 3) การส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารและครู และ 4) การดึงศักยภาพของพ่อแม่เข้ามาช่วยพัฒนาโรงเรียนโดยปรับปรุงโรงเรียนให้มีความสะดวก ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็กในทุก ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) กรณีตัวอย่างความร่วมมือของผู้ปกครองโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เน้นการแสดงผลงานของเครือข่ายผู้ปกครองในระดับชั้นเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาเครือข่ายในระดับโรงเรียน โดยมีโครงการที่น่าสนใจ เช่น การสร้างฐานข้อมูลของผู้ปกครองและนักเรียน การรวบรวมปัญหา ทรรศนะและความต้องการของนักเรียน การสร้างคลังรวบรวมภูมิปัญญา การอบรมสัมมนาผู้ปกครอง การอบรมสมาธิ การเดินทางโดยใช้รถยนต์ร่วมกัน การดึงผู้ปกครองเข้ามาช่วยสอนซ่อมเสริม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) หรือกรณีตัวอย่างความร่วมมือของผู้ปกครองโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี ซึ่งสมาคมผู้ปกครองเข้ามาร่วมมือกันเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้นโดยมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดในห้องเรียน การจัดทำโฮมรูม การจัดให้มีศูนย์วิทยบริการ การติดตั้งโครงข่ายอินเทอร์เน็ตให้ทุกห้องเรียน การเชิญผู้ปกครองมาช่วยสอน การให้ผู้ปกครองมีโอกาสเข้ามาร่วมพัฒนาห้องเรียนร่วมกับลูก เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) ซึ่งกรณีของโรงเรียนต่าง ๆ ดังกล่าวจะเห็นว่าทั้งหมดเป็นโรงเรียนในเขตเมืองที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีการศึกษาที่ดีกว่าผู้ปกครองนักเรียนในชนบท และมีสัดส่วนของผู้ปกครองที่มีฐานะดีสูงกว่าทำให้สามารถเข้ามาให้การสนับสนุนได้มากขึ้นและการมีความรู้ก็ทำให้ผู้ปกครองกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและกล้าที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ปรากฏการณ์เหล่านี้อธิบายได้ว่าคนในชนบทคิดว่าครูเป็นผู้มีความรู้และการศึกษาคดีกว่าผู้ปกครองทั่วไป ทำให้ผู้ปกครองไม่กล้าที่จะออกความคิดเห็นมากนัก โดยเฉพาะทางด้านวิชาการเพราะไม่มั่นใจว่าความคิดของตนจะถูกต้องหรือไม่ ในขณะที่ผู้ปกครองนักเรียนในเมืองกลับเข้ามามีส่วนร่วมคิดในระดับนโยบายมากกว่าเพราะมีความรู้มากกว่า ผู้ปกครองบางส่วนรับการศึกษามาจากต่างประเทศ จึงมีวิธีคิดที่แตกต่างจากผู้ปกครองในชนบท ประกอบกับการประสบความสำเร็จในอาชีพทำให้ผู้ปกครองบางรายคิดว่าตนเองก็มีความมรดกมากพอที่จะให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนได้ เหล่านี้เป็นแรงเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับครูมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อผู้ปกครองมองเห็นถึงผลดีหรือผลกระทบที่จะเกิดกับบุตรหลานของพวกเขาโดยตรงก็จะไม่รีรอที่จะเข้ามามีบทบาท

ที่กล่าวมา จะเห็นว่าแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียน ระหว่างโรงเรียนในเมืองกับชนบทนั้นมีความแตกต่างกัน โดยโรงเรียนในเมืองมีข้อได้เปรียบหลายอย่างโดยเฉพาะความพร้อมด้านความรู้และด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้ปกครองมีโอกาสเข้ามาเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้มากกว่า สำหรับโรงเรียนในชนบทสิ่งที่น่าจะเป็นข้อได้เปรียบน่าจะเป็นสภาพทางสังคมที่มีความซับซ้อนน้อยกว่าและผู้คนส่วนใหญ่มีความสนิทสนมใกล้ชิดกันมากกว่าด้วย อุปสรรคที่สำคัญน่าจะเป็นเรื่องของความรู้และความบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านความรู้ที่ส่งผลต่อความมั่นใจและความพร้อมในการเข้ามาแสดงบทบาทของตน ดังนั้น การส่งเสริมให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียน จึงน่าจะเริ่มจากการให้ความรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่โดยรวมให้ดีขึ้น เพราะถ้าไม่มีความมั่นคงในด้านชีวิตความเป็นอยู่อย่างเพียงพอแล้ว การดึงดันให้เข้ามาร่วมรับผิดชอบก็คงเป็นสิ่งที่ทำได้ยากหรือถ้าทำได้ ในระยะยาวก็อาจจะกลายเป็นความบีบคั้นต่อผู้ปกครองที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจก็เป็นได้

3) ผู้วิจัยพิจารณาจากเหตุผลเกี่ยวกับความจำเป็นเร่งด่วน(first priority) ของหน่วยงาน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 5 ว่าช่วงที่ผู้วิจัยเข้าไปทำงานภาคสนามตรงกับช่วงเวลาที่ผู้บริหารเข้ารับการประเมินเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้บริหารและครูทุกคน จำเป็นต้องอุทิศเวลาส่วนใหญ่ให้กับการปรับปรุงด้านอาคารสถานที่และจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ประกอบการประเมินซึ่งผลที่จะได้รับจากการประเมินมีหลายประการทั้งในด้านที่เกี่ยวกับชื่อเสียงความภาคภูมิใจของโรงเรียน และความสำเร็จของผู้บริหารเอง ในขณะที่โครงการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นโครงการที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นโครงการหนึ่งที่ผู้บริหารและครูมองว่าจะส่งผลดีต่อโรงเรียนในระยะยาว แต่ถ้าเปรียบเทียบกับ การประเมินเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารแล้วก็อาจกล่าวได้ว่ามีความสำคัญน้อยกว่า แม้กระทั่งตัวผู้วิจัยเองก็มองว่าการประเมินเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารมีความสำคัญกว่าเช่นกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจถือว่าเป็นความบังเอิญและเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้โดยทั่วไปเพราะทั้งตัวผู้บริหารและผู้วิจัยเองต่างก็ไม่ทราบว่าจะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว จะเกิดขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในช่วงแรกคือ ผู้บริหารและบุคลากรบางท่านไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมเพื่อจัดตั้งทีมงานได้

4) การพิจารณาเปรียบเทียบความหมายที่แท้จริงของความเป็นหุ้นส่วนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในมิติและมุมมองที่กว้างกว่าความคิดเดิมของผู้วิจัยก่อนที่จะลงไปทำงานในภาคสนามกับความคิดหลังจากผู้วิจัยทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนระยะหนึ่งซึ่งผู้วิจัยพบว่าความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนไม่ควรพิจารณาเฉพาะในมิติทางด้านวิชาการหรือการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น ความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนของ

โรงเรียนบางขวดอนุสรณ์เกิดจากองค์ประกอบหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้านและมั่นใจว่า กิจกรรมหรือความร่วมมือบางอย่างที่ผู้วิจัยได้พบเห็นเป็นเพียงจากหน้าเพียงด้านเดียวของความเป็นหุ้นส่วนเท่านั้น ความหมายที่แท้จริงของความเป็นหุ้นส่วนเกิดจากองค์ประกอบที่สำคัญประการ

ประการแรก ความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน สิ่งที่ผู้วิจัยตระหนักและรับรู้ได้หลังจากเข้าไปคลุกคลีอยู่กับผู้ปกครองและชุมชนระยะหนึ่งก็คือผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นของพวกเขา ทั้งในแง่ที่เป็นสถานที่เล่าเรียนสำหรับบุตรหลานและเป็นสถานที่ที่พวกเขาสามารถเข้ามาใช้บริการ เข้ามาพักผ่อนหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ ความรู้สึกดังกล่าวทำให้ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนใจติดตามความเปลี่ยนแปลงหรือความเคลื่อนไหวของโรงเรียนอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนของพวกเขาให้ดีขึ้นด้วย ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Sanders (1996) ที่กล่าวว่าความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียนเป็นการแบ่งปันความรับผิดชอบและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน ส่วน Pape (1999) มองว่า ความเป็นหุ้นส่วนควรอยู่บนหลักการของความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมจนถึงกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งผลที่เกิดจากความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนทำให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมกับโรงเรียนหลายด้าน หลายระดับทั้งในแง่ความรู้สึกและการปฏิบัติ ในแง่ความรู้สึกทำให้ผู้ปกครองมองเห็นความสำคัญของการศึกษาและรู้สึกเป็นทุกข์หรือเมื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการของโรงเรียนเพราะมองว่าตนเองสมควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย สภาพดังกล่าวจะทำให้ผู้ปกครองมองว่าปัญหานั้นใหญ่ที่เกิดขึ้นนั้น พวกเขาควรเข้ามามีส่วนช่วยแก้ไขไม่ว่าทางใดก็ตาม หรือถ้าหากไม่สามารถเข้ามาช่วยเหลือได้ก็ควรติดตามและเอาใจช่วยอยู่ห่าง ๆ

ประการต่อมา ความเป็นหุ้นส่วนที่นอกเหนือจากกิจกรรมทางด้านวิชาการ ความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่สมบูรณ์และครบถ้วนอย่างแท้จริงโดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทยนั้น ผู้วิจัยคิดว่าผู้เกี่ยวข้องอาจจะต้องหันมามองในมิติความเป็นหุ้นส่วนที่นอกเหนือจากการเข้ามาทำงานร่วมกับคณะครูที่เน้นเฉพาะกิจกรรมทางด้านวิชาการเท่านั้น เพราะเมื่อไรก็ตามที่ผู้เกี่ยวข้องมองในแง่วิชาการเพียงอย่างเดียว กลุ่มผู้ปกครองและชุมชนจะตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบและรู้สึกด้อยกว่าทันทีและความรู้สึกเหล่านี้ก็จะส่งผลกระทบต่อการทำงานเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนในทุก ๆ ด้านเพราะค่านิยมหลักของสังคมไทยให้การยอมรับและชื่นชมผู้มีความรู้โดยเฉพาะความรู้จากระบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาใหม่ที่ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนต่างมองว่าพวกเขามีการศึกษาน้อย พวกเขาจบการศึกษาต่ำกว่าครูหรือนักการศึกษาที่ได้รับการศึกษามาโดยตรง ความรู้สึกเหล่านี้สะท้อนออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนจากการศึกษาของ Watkins (1997) และ Zellman (1998) ที่พบว่า และผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อยจะมีความรู้สึกว่า

สิ้นหวังเนื่องจากพวกเขาต้องการเข้ามาช่วยเหลือด้านการพัฒนาผู้เรียนแต่ไม่สามารถทำได้เพราะมองว่าตนเองขาดทักษะและศักยภาพ และสำหรับภาพที่ช่วยสะท้อนถึงความรู้สึกดังกล่าวได้เป็นอย่างดีในกรณีของโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์สามารถมองเห็นได้จากกิจกรรมความเป็นหุ้นส่วนด้านการทำงานอาสาสมัครและด้านการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจซึ่งผู้วิจัยพบว่า ผู้ปกครองและชุมชนมีการแสดงบทบาทร่วมกับครูและผู้บริหารในขอบเขตที่จำกัด โดยกิจกรรมด้านการทำงานอาสาสมัครซึ่งผู้ปกครองและชุมชนเลี้ยงที่จะเข้ามาช่วยทำงานทางด้านวิชาการ ส่วนกิจกรรมด้านการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจก็พบว่าผู้ปกครองและชุมชนโดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่กล้าที่จะเข้ามาวางแผนหรือกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่เพราะไม่มั่นใจในความรู้ความสามารถของพวกตน สภาพการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของแสงทอง ภูศรี (2545) ที่พบว่า กิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุดได้แก่กิจกรรมทางด้านอาสาสมัคร

และประการสุดท้าย การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการปฏิรูปการศึกษาโดยตรงได้แก่แนวนโยบายการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในภาพรวมหรือภาพกว้าง(macro)มากกว่าภาพย่อย(micro)ในระดับตัวบุคคล การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะงานวิจัยทางการศึกษาของไทยรวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับแผนและนโยบายทางการศึกษาช่วยสะท้อนถึงมุมมองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดีนั่นคือ นโยบายการศึกษาในปัจจุบันจะเน้นการมีส่วนร่วมในระดับโรงเรียนเป็นหลักในขณะที่ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริงของผู้วิจัยกลับพบว่าความเป็นหุ้นส่วนหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนในระดับย่อย อาทิในระดับชั้นเรียนระหว่างครูประจำชั้นกับผู้ปกครองนักเรียนในชั้นหรือผู้ปกครองแต่ละรายกลับเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาหรือความร่วมมือที่ชัดเจนและให้ผลกับผู้เรียนโดยตรงมากกว่ากิจกรรมความร่วมมือในระดับโรงเรียนซึ่งเป็นภาพใหญ่ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงควรตระหนักอยู่เสมอว่าการพัฒนาความเป็นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนควรทำควบคู่กันไปทั้งในระดับภาพรวมทั้งโรงเรียนและภาพย่อยระดับชั้นเรียน

นอกจากนี้ การลงไปคลุกคลีและทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้นำชุมชนช่วยทำให้ผู้วิจัยมองเห็นปัญหาบางอย่างเกี่ยวกับระบบการศึกษาของไทย ซึ่งส่งผลอย่างใหญ่หลวงต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาในภาพรวม ระบบการศึกษาสมัยใหม่เป็นสิ่งที่กีดกันผู้ปกครองและชุมชนให้ห่างไกลจากโรงเรียนมากขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นคือความรู้สึกของทุกฝ่ายเกี่ยวกับศักยภาพของผู้ปกครองและชุมชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยต่างไม่มั่นใจว่าจะสามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้หรือไม่ โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้ปกครองและชุมชนเองก็เกิดความรู้สึกเหล่านั้นเช่นกัน

“เท่าที่ดูโรงเรียนก็ทำดีแล้ว คิดไม่ออกว่าจะให้ข้อเสนอแนะหรือริเริ่มให้โรงเรียนทำอะไร เพราะไม่ได้คลุกคลีอยู่กับโรงเรียนหรือกับเด็กตลอดเวลาเหมือนครู บางทีก็กลัวว่าเสนอแนะไปแล้วจะไม่ค่อยเหมาะสม นำไปใช้ไม่ได้”

(คุณแดน/ 5 พ.ย. 2547)

“ผู้ปกครองที่นี้ดีมาก เขาเข้ามาช่วยทุกอย่าง ให้บอกมาหะเขาเข้ามาทันทีเลย แต่ว่าในด้านวิชาการนี้ ถือว่ายังน้อยนะ เขามองว่าครูมีความรู้มากกว่า ส่วนมากก็เลยเน้นในเรื่องกิจกรรม จริง ๆ ก็อยากให้เข้ามาช่วยในด้านวิชาการบ้างเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นก็มีตั้งเยอะ ถ้ามีแนวทางใหม่ ๆ เข้ามาเราก็อยากจะทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม”

(ผู้บริหาร /20 มี.ค. 2547)

“ผมว่าโรงเรียนก็ทำดีแล้วนะ ที่ดูมาตลอด 2-3 ปีนี้ผมว่าบางชวดเขาทำดีมาก หมู่ผมอยู่คนละเขตกับบางชวดนะ แต่ตอนนี้เด็กย้ายเข้าไปเรียนที่บางชวดเยอะมาก ไม่รู้จะเสนอแนะอะไร แต่ถ้าให้ช่วยเหลือละก็ผมช่วยทันที”

(คุณอ้น/ 4 ม.ค. 2548)

“อะไรที่เป็นการเสียสละก็น่าจะทำ อย่างคนที่เขาสบายแล้ว (ฐานะดี) ก็น่าจะเข้ามาช่วยกันตรงนี้ ถ้าไม่สะดวกโรงเรียนก็ควรจะเป็นแกนนำให้ เพราะด้านนี้โรงเรียนจะรู้ดีกว่า ผู้ปกครอง โรงเรียนต้องเป็นหลัก”

(ผปค.22/ 26 ต.ค. 2547)

ข้อค้นพบจากความเชื่อดังกล่าวนับว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนรวมถึงระบบการจัดการศึกษาโดยรวมของไทยที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องหาแนวทางปรับเปลี่ยนความเชื่อดังกล่าวเพื่อให้ระบบการศึกษาของไทยมีการดึงเอาศักยภาพของผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาในภาพรวมในโอกาสต่อไป

3.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยต้องทุ่มเทเวลาในการทำงานหนักอย่างต่อเนื่องและพึงตระหนักอยู่เสมอว่าเป็นการวิจัยที่ไม่สามารถกำหนดรูปแบบหรือขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนตายตัวได้ แผนการวิจัยและขั้นตอนทำงานที่ดีควรเกิดจากความคิดและความต้องการของคณะทำงานไม่ใช่จากตัวผู้วิจัยเอง การรวมตัวและเริ่มลงมือทำงานแต่ละขั้นตอนจะขึ้นอยู่กับความพร้อมของคนในชุมชนซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถจะเข้าไปกำหนดได้ว่าจะต้องเริ่มเมื่อใด และจะต้องทำอย่างไรบ้างเพราะถ้ายังไม่พร้อมหรือคิดว่ยังไม่ถึงเวลาผู้คนในชุมชนก็จะยัง

ไม่ทำ ผู้วิจัยจึงควรจำกัดบทบาทของตนเองเฉพาะการทำหน้าที่กระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญ และเกิดความอยากหรือความต้องการที่จะเรียนรู้และพัฒนาเท่านั้นเพราะเมื่อไรก็ตามที่ ผู้วิจัย เริ่มคิดเองและทำแทนคนในชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของก็จะค่อย ๆ หายไป กลายเป็นงานของผู้วิจัยไม่ใช่ของคนในชุมชนและหาผู้รับผิดชอบได้ยากเมื่อนักวิจัยถอนตัวออกมาซึ่งการทำงานในภาคสนามทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับชุมชนโดยพบว่าหลายครั้งที่แผนการวิจัยที่กำหนดไว้ต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื่องจากมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้ามาแทรกจนทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องไม่สามารถทำกิจกรรมตามที่ผู้วิจัยร้องขอได้ กรณีที่สำคัญได้แก่ การเริ่มประชุมเพื่อเตรียมพัฒนาทีมงานซึ่งผู้บริหารไม่สามารถเข้ามาร่วมประชุมได้ และ กรณีที่ผู้วิจัยพบว่าความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนกรณีศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและสังคมไทยโดยทั่วไปควรจะเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการมากกว่ารูปแบบที่เป็นทางการ เป็นต้น ซึ่งสภาพดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ Kemmis และ Mc Taggart (2000) ที่กล่าวถึงการวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการทำงานหรือการขับเคลื่อนของสังคมโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วน Sanders (1996) กล่าวหลักการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนคือ การให้ความสำคัญกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการริเริ่มและแสดงบทบาทด้วย

ความสำคัญของขั้นตอนการสร้างตระหนักรู้และความรู้สึกเป็นเจ้าของดังกล่าวทำให้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นงานที่ผู้ทำวิจัยจะต้องไม่บังคับหรือกำหนดขอบเขตการทำงานของตนโดยยึดติดกับเวลาที่จำกัด เพราะการทำให้คนในชุมชนตระหนักรู้และยอมรับในปัญหาต่าง ๆ นั้นเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ทั้งจากความคิด ความเชื่อของคนในชุมชนเอง ทักษะ/ความสามารถของนักวิจัย และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะแทรกเข้ามาในระหว่างการทำงานร่วมกันซึ่งถ้าหากเหตุการณ์นั้นมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมากกว่า ผู้คนในชุมชนก็จะหันไปให้ความสนใจมากกว่าซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นผู้ที่เข้าไปทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงควรพิจารณาความพร้อมในเรื่องเวลาเป็นลำดับแรก เพราะตนเองไม่สามารถกำหนดเวลาในการทำวิจัยที่แน่นอนได้ เวลาและขั้นตอนการทำงานเป็นสิ่งที่เกิดจากการกำหนดของชุมชนและหลายครั้งอยู่เหนือความคาดหมายของผู้วิจัย

จากลักษณะเฉพาะดังกล่าว ผู้วิจัยที่คิดจะทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงควรพิจารณาตนเองในเรื่องความพร้อมทางด้านเวลาเป็นลำดับแรก (Sanders, 1996) และจากประสบการณ์ของผู้วิจัยเองเชื่อว่า ผู้ที่จะทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมควรจะเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนไมทางใดก็ทางหนึ่งน่าจะดีกว่านักวิจัยจากภายนอกที่ไม่มี ความเกี่ยวข้องกับชุมชนเลยเพราะความเกี่ยวข้องทำให้ นักวิจัยใช้เวลาในการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับชุมชนน้อยกว่า รวมทั้งไม่ต้องกังวลมากนักถ้าหากจะต้องขยายเวลาในการทำวิจัยให้นาน

ขึ้นเพื่อผลการวิจัยที่ถูกต้องและครบถ้วนยิ่งขึ้นด้วย นอกจากนี้ ก่อนการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตัวผู้วิจัยเองก็ต้องตอบคำถามของตนเองอยู่เสมอว่าปัญหาที่ตนเองคิดว่าจะต้องทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นปัญหาแท้จริงของชุมชนหรือไม่ หรือเป็นปัญหาของผู้วิจัยเพียงฝ่ายเดียวเพราะถ้าผู้วิจัยคิดว่าเป็นปัญหาแต่สมาชิกในชุมชนมองว่าไม่เป็นปัญหาแล้ว การวิจัยก็จะไม่สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้เนื่องจากคนในชุมชนจะไม่ให้ความสำคัญและในขณะเดียวกันก็ไม่ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยอย่างเต็มที่ด้วย (Turnbull และคณะ, 1998)

นอกจากนี้ การศึกษาและสังเกตเกี่ยวกับสภาพความเป็นไปในชุมชนทำให้พบว่า กิจกรรมหรืองานใด ๆ ก็ตามที่คนในชุมชนเป็นฝ่ายเริ่มคิดหรือจัดขึ้นก่อนถึงแม้จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทางราชการหรือไม่ก็ตาม กิจกรรมเหล่านั้นมักเกิดจากการเห็นคุณค่าและความต้องการของชุมชนเองและมีแนวโน้มว่าจะดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าในช่วงแรกจะมีอุปสรรคอยู่บ้างแต่ผู้เกี่ยวข้องก็จะมีการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาจนทำให้กิจกรรมเหล่านั้นดำรงอยู่ได้ ตัวอย่างของกิจกรรมที่เกิดจากคนในชุมชนและมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา มักจะเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เช่น การก่อตั้งชมรมนาฏศิลป์ ของคุณจำปี ชันท่าจีน การจัดประเพณีแข่งเรือที่ริเริ่มโดยองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า การส่งเสริมให้นักเรียนและคนในชุมชนศึกษารรณะที่สนับสนุนโดยแม่ชีบุญนาค จันทันท์ เป็นต้น ในขณะที่กิจกรรมหลายอย่างที่เริ่มต้นจากนโยบายและงบประมาณจากหน่วยราชการมักไม่ค่อยประสบความสำเร็จ สภาพที่พบคือเมื่อมีงบประมาณเข้ามา เจ้าหน้าที่ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่จะเข้ามาชักชวนหรือรณรงค์ให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมและเมื่องบประมาณหมด กิจกรรมก็จะหมดไปด้วย ไม่มีความต่อเนื่อง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนจำเป็นต้องเริ่มจากการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น คือ ทำให้สมาชิกในชุมชนมองเห็นความสำคัญและเกิดทัศนคติต่อสิ่งเหล่านั้นซึ่งนับว่าเป็นขั้นตอนที่ยากและสำคัญที่สุด แต่อาจจะเสียค่าใช้จ่ายด้านการลงทุนหรืองบประมาณไม่มาก เมื่อสมาชิกในชุมชนมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับอย่างแท้จริงแล้ว พลังทางสังคมจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้กิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยตัวเองในทุก ๆ ด้านและอาจไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากภายนอกมากนัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในภาพรวม ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในช่วงต้นว่าการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนบาง

ชวดอนุสรณ์ซึ่งจุดประสงค์การวิจัยครั้งนี้เน้นว่าสอดคล้องกับหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกระบวนการปฏิรูปการศึกษาซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันโดยตรง ดังนั้นข้อค้นพบบางอย่างเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านบุคคล ระบบการศึกษา สังคม ความเชื่อและค่านิยมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนของกรณีศึกษาที่ได้มีการนำเสนอไว้โดยอภิปรายครอบคลุมในหลาย ๆ บริบทโดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของความรู้สึกเป็นหุ้นส่วนหรือความเป็นเจ้าของโรงเรียนของผู้ปกครองและชุมชน วิธีการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ธรรมชาติของสังคมไทยที่ทำให้เกิดรูปแบบความเป็นหุ้นส่วนที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงบริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนเหล่านี้ ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักการศึกษาและผู้บริหารทุกระดับในการที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

2. แนวทางการศึกษาวิจัยต่อไป ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยคือสภาพความเป็นจริงของโรงเรียนบางชวดอนุสรณ์ซึ่งมีบริบทหลายอย่างที่คล้ายคลึงกับโรงเรียนทั่วไปของประเทศไทยโดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาในลักษณะการศึกษาเฉพาะกรณีเพื่อค้นหาทฤษฎีรากหญ้า (Grounded Theory) ในบริบทของการศึกษาไทยเท่านั้น การศึกษาเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในบริบทของสังคมไทยจึงควรมีการต่อยอดข้อค้นพบให้กว้างขวางชัดเจนยิ่งขึ้น ในลักษณะของการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันไปโดยอาจเป็นการศึกษาเกี่ยวกับบริบทและปัจจัยต่าง ๆ ที่แตกต่างกันโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลประกอบกันซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความถูกต้องและนำไปปรับใช้ได้เหมาะสมกับสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกันได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่พบว่าวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองและการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านมีผลอย่างไรต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็กจึงควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการ อบรมเลี้ยงดูรวมทั้งวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ปกครองโดยทั่วไป ส่วนการศึกษาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านอาสาสมัคร ด้านการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อระดมทรัพยากรและบริการเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาก็จะเป็นประโยชน์ในแง่ของการทำให้โรงเรียนกับชุมชนมีความใกล้ชิดและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากยิ่งขึ้น ความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมทุกด้านจะช่วยให้การจัดการศึกษาหรือการพัฒนาผู้เรียนถูกกระจายบทบาทไปสู่ชุมชนซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มากขึ้นด้วยเช่นกัน